

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
MEDICINOS PAGRINDŲ KATEDRA

Taikomosios kūno kultūros magistrantūros studijų programa

Vaiva Bukauskienė

**SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS BAKALAURO STUDIJŲ PROGRAMOS STUDENTŲ
POŽIŪRIO Į STUDIJŲ KOKYBĘ RAIŠKA**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė –
doc. dr. Daiva Mockevičienė*

2009

Magistro darbo santrauka

Magistro darbe analizuojamas Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto (SGNSF) dieninių studijų 2 – 4 kurso studentų, studijuojančių specialiosios pedagogikos (šakos: logopedija; specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija) programą, studijų kokybės vertinimas.

Suformuluota hipotezė: tikėtina, kad studentų nuomonė apie studijų kokybės veiksnius susijusi su subjektyviais veiksniais – studijų pasirinkimo motyvacija, studijų programos šaka, kursu.

Apklausoje dalyvavo 144 Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto dieninių bakalauro studijų specialiosios pedagogikos (šakos: logopedija; specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija) programos antro-ketvirto kursų studentai. Anketinės apklausos metodu tirta, kaip specialiosios pedagogikos programos studentai vertina studijų kokybės veiksnius, kuo panašūs ir kuo skiriasi skirtingų kursų, studijų programos šakų studentų požiūriai, kokios yra studijų realizavimo stipriosios ir silpnosios pusės.

Tyrimu nustatyta, kad Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto dieninių bakalauro studijų 2 – 4 kurso studentai, studijuojantys specialiosios pedagogikos studijų programą studijų kokybę vertina skirtingai. Daugelį studijų kokybę įtakančių veiksnių studentai vertina pakankamai aukštai, tačiau reikšdami nuomones įvardija įvairius studijų organizavimo trūkumus. Ypač būsimieji specialieji pedagogai pasigedo didesnių teorijos sąsajų su praktine veikla.

Tyrimas atskleidė, kad trečio kurso studentai kritiškiau vertina daugelį sričių. Tuo tarpu, antro kurso studentų daugelis vertinimų yra aukštesni. Studijų programos šakų atžvilgiu savo studijomis labiau patenkinti buvo logopedijos šakos studentai, o kursų atžvilgiu – antras kursas. Paaikškėjo, kad savo karjerą sieti su studijuojama specialybe planavo daugiau logopedijos šakos studentų, kurie, taipogi, geriau vertino savo pasirengimą darbui.

Taigi, pasitvirtino hipotezė, kad studentų nuomonė apie studijas susijusi su subjektyviais veiksniais – studijuojama studijų programos šaka, kursu, studijų pasirinkimo motyvacija, pasitvirtino.

Esminiai žodžiai: studijų kokybė, studijų kokybės vertinimas, studijų kokybės užtikrinimas.

TURINYS

Magistro darbo santrauka	3
Įvadas	4
1 skyrius. UNIVERSITETINIŲ STUDIJŲ KOKYBĖ	9
1.1.Kokybės koncepcija	9
1.1.1. Kokybės apibrėžimų įvairovė	9
1.1.2. Visuotinės kokybės filosofija	11
1. 2. Studijų kokybės užtikrinimas	13
1.2.1. Studijų kokybės užtikrinimas – svarbus aukštojo mokslo plėtotės veiksnys	13
1.3.5. Studijų kokybės dimensijų ir kriterijų samprata	14
1.2.2. Studijų kokybės vertinimo sistema: vidinis ir išorinis vertinimas	16
1.3.4. Studijų kokybės užtikrinimas Lietuvoje	18
1.3.5. Studijų kokybės užtikrinimas Šiaulių universitete	19
2 skyrius. SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS STUDIJŲ PROGRAMOS STUDENTŲ POŽIŪRIS Į VEIKSNIUS, ĮTAKOJANČIUS STUDIJŲ KOKYBĘ	21
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas	21
2.2. Demografinio bloko analizė	23
2.3. Studijų pasirinkimo ir paramos studentams organizavimo analizė	25
2.4. Universiteto misijos, tikslų ir vadovavimo vertinimo analizė	30
2.5. Studentų požiūris į savo tobulėjimą	32
2.6. Studentų nuomonės apie akademinį personalą analizė	38
2.7. Materialinių resursų vertinimas	42
2.8. Išorinių ryšių palaikymo ir plėtojimo vertinimas.....	43
2.9. Studijų kokybės užtikrinimo vertinimas	45
Išvados	57
Literatūra	59
Summary	63
Priedai	64

Ivadas

Socialinis problemos aktualumas. Šiuolaikinė socialinė aplinka, supanti aukštąjį mokslą, ypač masiškumas ir didėjantis poreikis atskaitomybei sąlygoja kokybės užtikrinimo aukštajame moksle atsiradimą.

Nuo 2004 m. Lietuva tapo Europos Sąjungos (ES) nare. Kartu su kitomis valstybėmis, dalyvaudama šios organizacijos globalioje ir regioninėje veikloje Lietuva įgyvendina šių organizacijų politiką bei vykdo savo kaip narės įsipareigojimus. Šiuolaikinei aukštajai mokyklai keliami nauji iššūkiai ir tikslai. Jie įvardyti strateginiuose Europos Sąjungos dokumentuose – Europos mokymosi visą gyvenimą memorandume, Europos užimtumo ir Lisabonos strategijose, Bolonijos procesą lydintuose dokumentuose. Siekti šių uždavinių įgyvendinimo reiškia siekti aukštojo mokslo kokybės.

Aukštojo mokslo kokybės gerinimas tapo prioritetiniu Lietuvos mokslo ir studijų sistemos pertvarkos tikslu. Bartuševičienė ir Butkienė (2006) pažymi, kad aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimas Bolonijos proceso šviesoje apima labai platų veiklų spektrą ir neapsiriboja vien tik studijų kokybės gerinimu. Tai daug platesnė sąvoka, aprėpianti institucinį aukštosios mokyklos tvarkymąsi, bendruomeninį kokybės vertybės prisiėmimą, strateginį mokslinio ir pedagoginio personalo tobulinimą ir kokybę, finansinius, materialiuosius išteklius, studijomis suinteresuotų grupių įtraukimą į jų vertinimą, tobulinimą. Daugelis Lietuvos aukštųjų mokyklų šiame kontekste jau yra atradę savo kelią arba intensyviai jo ieško.

Visuomenės atžvilgiu, universitetų veiklos kokybė yra tiesiogiai susijusi asmenybės vystymu. Visuomenė pageidauja, kad žmogus, baigęs universitetą, taptų visaverčiu jos nariu ir mokėtų spręsti jam gyvenimo pateiktas problemas bei inicijuoti visuomenės gerbūvio vystymo ir tobulinimo procesą. Misiūnas (2007) pastebi, kad kokybiškas išsilavinimas, o ne vien tik diplomo įgijimas, vis dažniau laikomas svarbiausiu atspirties tašku asmens karjeros trajektorijoje, žmogaus ir visuomenės turtu, padedančiu kurti ir valdyti visavertę bendrosiomis vertybėmis grindžiamą žmonijos ateitį. Aukštasis mokslas – tai „visuomeninė gėrybė ir visuomenės pareiga“ (Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai, 2005).

Čėsnaitės (2002) nuomone, kiekybinis, specialistų turinčių aukštąjį išsimokslinimą, poreikių patenkinimas ne visada atitinka esamų darbo vietų reikalavimus kokybės požiūriu. Todėl svarbu nuolatinis kokybės vertinimas. Kokybė švietime yra esminė vertybė, tačiau nuolat kintanti, o pasekmė – kintantis studijų programos kokybės vertinimas (Sirtautienė, 2006.).

Lietuvoje aukštojo mokslo kokybei užtikrinti skiriama nemažai dėmesio, veikia vidinio ir išorinio kokybės užtikrinimo grandys, Lietuvos Respublikos pastangos labai gerai įvertintos 2005

m. Bergeno susitikime. 1995 m. įsteigtas Studijų kokybės vertinimo centras, kuris organizuoja išorinį mokslo ir studijų kokybės vertinimą. Tačiau labai svarbus vidinis vertinimas (savianalizė) kaip pagrindinė bet kurio vertinimo dalis. Kaip teigia Misiūnas (2007), aukštojo mokslo institucijos veiklos kokybė yra kompleksinė sąvoka, priklausanti nuo įvairių veiksnių: studentų, studijų programų, personalo, materialiujų išteklių ir kt. Kokybė nėra uždavinys, kurį įmanoma išspręsti vienu kartu ir visiems laikams. Siekiant kokybės labai reikšminga studentų kaip studijų adresato nuomonė. Studentas, vidinėje kokybės vertinimo sistemoje yra svarbiausias informacijos šaltinis. Tam atliekamos studentų apklausos, organizuojamos apskirto stalo diskusijos ir kt.

Mokslinis problemos aktualumas.

Aukštojo mokslo masiškėjimas, rinkos ekonomika, nacionalinė ir tarptautinė švietimo politika sąlygoja nuolatinio studijų ir kokybės vertinimo poreikį. Turėti mokliškai pagrįstą informaciją apie studijų programų kokybę yra labai svarbu. Mokslinėje literatūroje nurodomas poreikis vertinti studijų kokybę. Užsienyje studijų programos kokybės vertinimą analizavo Alkin, McNeil (2000), Spiel (2002) ir kiti. Analizuojamas vertinimo proceso organizavimas bei vertinimo metodų ir procedūrų parinkimas, vertinimo objektyvumo ir validumo užtikrinimas, vertinimo mokslinis pagrindimas (Spiel, 2002). Royse ir Thyer (1996) nuomone, studijų programos vertimo poreikis aktualus dėl noro sužinoti ar klientams (besimokantiejiems) yra padėta, ar jie patenkinti, kuo studijų programa savita, ar ji verta investicijų į ją, ar inovacijos, patobulinimai geresni negu buvę, kaip sėkmingai programa yra patobulinta, ar studijų procese dalyvaujantis personalas efektyviai išnaudoja laiką

Kiti tyrimai išryškina atitinkamose šalyse taikomus vertinimo požymius, kuriuos, anot Spiel (2002), lemia vis dar nenusistovėjusios ir besikeičiančios studijų programos vertinimo strategijos.

Institucijos veiklos kokybės užtikrinimo pagrindas – planinga ir objektyvi veiklos savianalizė, pasiekimų vertinimas ir tobulinimas. Vertinimui pasitelkiami keli būdai: studentų nuomonės ir darbuotojų požiūrio tyrimas, statistinių duomenų analizė bei išorinis institucijų vertinimas.

Lietuvoje šie tyrimai pastaruoju metu taip pat plėtojami. Studijų programų kokybės sampratos ir vertinimo problemas (universitetiniu lygmeniu) susijusias su studijų programų raida ir vystymu, tyrė K. Pukelis, I. Savickienė, E. Stumbrys, V. Dienys, P. Žiliukas, A. Čižas, R. Laužackas, G. Žibenienė ir kiti. Apie aukštojo mokslo kokybės problemas diskutuojama specialiai šiai tematikai Kauno Vytauto didžiojo universitete įsteigtame žurnale „Aukštojo mokslo kokybė“, kurio pirmasis numeris pasirodė 2004 m.

Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo asociacija (ENQA) yra parengusi „Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area“ (2005),

kuriame akcentuojamas vertinimo poreikis ir periodiško įvertinimo būtinybė. Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimą Europos bei nacionaliniu mastu stebi bei Bolonijos proceso eigą analizuoja ir aprašo Bolonijos propaguotojų grupės narės – Bartuševičienė ir Butkienė (2006.)

Taigi, nors Lietuvos mokslininkai domisi šiuolaikinėmis aukštojo mokslo problemomis, ši tema ir toliau išlieka aktuali. Siekiant tobulinti studijų procesą labai reikšminga studentų nuomonė apie studijų kokybės veiksnius.

Teorinis ir praktinis aktualumas leidžia formuluoti tokius **probleminius klausimus**: kaip Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto dieninio skyriaus *specialiosios pedagogikos (šakos: logopedija; specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija)* studijų programos studentai vertina studijų kokybės veiksnius? Kuo panašūs ir kuo skiriasi skirtingų kursų, studijų programos šakų studentų požiūriai? Kokios yra studijų realizavimo stipriosios ir silpnosios pusės? Ką reikėtų keisti bei tobulinti?

Tyrimo objektas – *specialiosios pedagogikos (šakos: logopedija; specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija)* studijų programos studentų nuomonė apie veiksnius įtakančius studijų kokybę.

Hipotezė – tikėtina, kad studentų nuomonė apie studijų kokybės veiksnius susijusi su subjektyviais veiksniais – studijų pasirinkimo motyvacija, studijų programos šaka, kursu.

Remiantis tyrimo probleminių klausimų ir objekto bei dalyko formuluotėmis iškeltas **tyrimo tikslas** – nustatyti kaip *specialiosios pedagogikos (šakos: logopedija; specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija)* bakalauro studijų programos studentai vertina veiksnius įtakančius studijų kokybę. Tyrimo tikslą sukonkretina **tyrimo uždaviniai**:

1. Atskleisti studijų pasirinkimo motyvų ryšį su sėkme ar nesėkmes studijose.
2. Įvertinti specialiosios pedagogikos programos studentų požiūrį į studijų kokybę lemiančius veiksnius.
3. Išskirti studentų akcentuojamas studijų organizavimo/realizavimo problemas.
4. Palyginti, kuo skiriasi studentų vertinimai atsižvelgiant į studijuojamą studijų programos šaką, kursą.
5. Atskleisti studentų pasitenkinimo studijomis lygmenį.

Tyrimo dalyviai. Apklausoje dalyvavo **144** antro-ketvirto kursų studentai, studijuojantys specialiosios pedagogikos (šakos: logopedija; specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija) studijų programą. 2008-2009 m.m. rudens semestre, dieninėje studijų formoje antrame-ketvirtame kursuose iš viso studijavo 185 studentai. Logopedijos šaką studijavo 115 antro-ketvirto kurso studentų, o specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros, kineziterapijos - 70 antro-ketvirto kurso studentų.

Tyrimo laikas. Apklausa atlikta 2008-2009 m.m. rudens semestro metu Socialinės gerovės ir negalės studijų fakultete.

Tyrimo metodologija ir metodai. Siekiant operacionalizuoti studijų kokybės dimensijas ir kriterijus buvo naudojamas teorinės analizės (filosofinės, sociologinės, pedagoginės, metodologinės literatūros analizės) metodas. Studijų kokybės samprata nėra vienareikšmė. Nors teorinėje literatūroje galima aptikti įvairių švietimo kokybės apibrėžimų, dažniausiai ji laikoma visuminiu reiškiniu, susidedančiu iš kelių pagrindinių komponentų.

Šiame tyrime pasirinktos Savickienės ir Pukelio (2004) išskiriamos studijų kokybės dimensijos ir kriterijai. Autoriai nurodo, kad „studijų kokybės dimensiją galėtume suprasti kaip aukštosios mokyklos veiklos sritį, kuri yra reikšminga studijų kokybei ir daugiau arba mažiau lemia studijuojančio asmens saviugdą bei įgyjamą kvalifikaciją“, o „studijų kokybės kriterijai yra tie požymiai, kuriais remiamasi nustatant sąlygų asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti aukštojo mokslo institucijoje būklę“.

Empiriniams duomenims rinkti buvo panaudotas kiekybinis duomenų rinkimo metodas – anketinė apklausa. Anketinei apklausai atlikti buvo parengta struktūruota anketa. Anketą sudaro uždaro tipo klausimų blokai, atskleidžiantys studentų požiūrį veiksnius įtakančius studijų kokybę. Taip pat keletui klausimų studentai galėjo pateikti atviro tipo komentarus.

Analizuojant tyrimo duomenis buvo taikomas kiekybinis ir kokybinis tyrimo metodai. Gautiems tyrimo duomenims apdoroti, sisteminti ir grafiškai vaizduoti buvo naudojama SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) programinė įranga, Windows Microsoft Word ir Windows Microsoft Excel programos. Buvo taikyti statistinės analizės metodai: aprašomoji statistika, nparametriniai statistiniai testai, koreliacinė analizė.

Tyrimo rezultatai buvo pristatyti studentų mokslinių darbų konferencijoje „Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, ugdymosi aspektai“ (Šiaulių universitetas, 2009).

Pagrindinės sąvokos ir sutrumpinimai

Pagrindinės sąvokos.

Kokybė – tai vartotojų poreikius tenkinantis rezultatas, atitinkantis tam tikrų paslaugų modelį (Juodaitytė, 2004).

Studijų kokybė – sąlygų, suteikiamų asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti universitete, tinkamumas (Savickienė, Pukelis, 2004).

Studijų kokybės dimensijos – aukštosios mokyklos veiklos sritys, kurios yra raiškingos studijų kokybei ir daugiau arba mažiau lemia studijuojančio asmens saviugdą bei įgyjamą kvalifikaciją (Savickienė, Pukelis, 2004).

Studijų kokybės vertinimo kriterijai – požymiai, kuriais remiantis nustatoma studijavimo sąlygų arba atskiros aukštosios mokyklos veiklos srities būklė (Savickienė, Pukelis, 2004).

Studijų kokybės vertinimas – sisteminis informacijos apie studijų kokybės indikatorius rinkimo, išreiškimo skaičiais ir panaudojimo procesas, siekiant nustatyti studijų kokybės būklę (Valiuškevičiūtė, Druskytė, 2004).

Studijų kokybės užtikrinimas – studijų kokybės vertinimo ir valdymo priemonių sistema nustatytiems (išoriniais standartais) arba nusistatytiems (pačios institucijos ar jos padalinio) studijų kokybės rezultatams pasiekti (Pukelis, Pileičikienė, 2006).

Magistro darbe vartojamų sutrumpinimų reikšmės:

ŠU – Šiaulių universitetas

SPL – specialiosios pedagogikos studijų programos šaka – logopedija.

SPK – specialiosios pedagogikos studijų programos šaka – specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika ir kineziterapija.

Magistro darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (61 šaltinis), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 10 lentelių, 12 paveikslų. Prieduose pateikiamas tyrimo operacionalizacija, anketos pavyzdys ir tyrimo duomenų analizės lentelės bei diagramos. Darbo apimtis – 63 psl.

1 skyrius. UNIVERSITETINIŲ STUDIJŲ KOKYBĖ

1.1. Kokybės koncepcija.

1.1.1. Kokybės apibrėžimų įvairovė.

Apibrėžti kokybės sąvoką labai sudėtinga. Sąvokos gali būti skirtingai suvokiamos įvairiose šalyse, priklausomai nuo visuomeninių ir politinių diskusijų. Sąvokos gali „pasenti“, todėl kuriamos naujos. Tarptautinės standartizacijos organizacija pateikia tokį kokybės apibrėžimą: kokybė yra gaminio ar paslaugos bruožų ir savybių visuma, suteikianti galimybę patenkinti apibrėžtus ar numanomus poreikius (International organization for Standardization – ISO, 2003). Kai kurios vartojamos kokybės sąvokos atitinka ISO apibrėžimą, kitos - ne visai.

Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne¹ kokybė apibūdinama kaip kategorija, charakterizuojanti daiktus ir reiškinius pagal jų rūšies esmę ir kaip ypatybę; vertę; tinkamumo laipsnis. Kokybės samprata yra gana sunkiai apibrėžiama, kadangi ji išreiškia artimą, bet tuo pačiu ir pastebimą skirtumą tarp kelių dalykų. Kokybei apibūdinti yra taikomi tokie terminai kaip „geresnis“, „geriausias“, „tinkamiausias“ ir kt. Kokybės užtikrinimo tema visada buvo labai svarbi. Juran (1970) nurodo, kad kokybė - tai atitikimas tikslui bei, anot Crosby (1979), atitikimas reikalavimams. Bet kurią diskusiją, susijusią su kokybės užtikrinimu aukštajame moksle, yra svarbu pradėti nusakant terminus bei frazes, kurie bus naudojami. Laužackas (2008) mini, kad suskaičiuojama virš 15 įvairių kokybės koncepcijų. Jis pateikia keletą kokybės sąvokų:

- dinamiška sąvoka (kokybė – nuolat kintantis siekinys, priklausantis nuo vidinių ir ypač išorinių aplinkybių);
- subjektyvi sąvoka (institucijos, interesų reiškėjai, atskiri asmenys ją supranta skirtingai, todėl sunku rasti vieningą jos apibrėžimą);
- daugiadimensinė sąvoka (požiūrių įvairovė, ją apibūdinančių parametrų ir rodiklių skirtumai);
- daugiakoncepcinė sąvoka.

Pukelis (2007) nurodo, kad kokybė gali būti apibūdinama:

- kaip išskirtinumas, pranašumas;
- kaip tobulumas;
- kaip trūkumų nebuvimas;
- kaip atitikimas tikslui;
- kaip ekonominis naudingumas;
- kaip pasikeitimas;

¹ Dabartinės kalbos žodynas. Lietuvių kalbos institutas. *Internetinis leidinys*.

- kaip sėkminga veikla;
- kaip atitikimas reikalavimams arba standartams;
- kaip vartotojų poreikių tenkinimas.

Kokybės apibrėžimų įvairovę pateikia ir kiti mokslininkai. Štai Allan (2007) pristato, kad:

- *kokybė* kaip atitikimas fiksuotiems reikalavimams: a) maksimaliems, b) minimaliems;
- *kokybė* kaip klaidų nedarymas;
- *kokybė* kaip vartotojų/klientų poreikių patenkinimas ir/ar viršijimas;
- *kokybė* kaip paskirties tinkamumas;
- *kokybė* kaip tinkamumas paskirties išpildymui;
- *kokybė* kaip ekonominė vertė;
- *kokybė* kaip transformacija;
- *kokybė* kaip nuolatinis mokymasis ir vystymasis.

Jovaiša (2007) enciklopediniame edukologijos žodyne pateikia, jog kokybė tai – vertybinis procesų, daiktų ir reiškinių apibrėžtumas, apibūdinantis jų skirtingumą nuo kitų objektų; savybių visuma, žyminti objektų esmę. Šis filosofijos terminas pedagogikoje ir ugdymo praktikoje įvardija geresnį išsivystymą, ko nors rangą.

Harvey ir Green (1993) išskiria keturias plačiai žinomas kokybės kategorijas: kokybė kaip tobulumas (tradicinis akademinis požiūris, suprantamas kaip veikimas be klaidų, atliekant veiksmus teisingai iš pirmo karto), kokybė kaip atitikimas standartams (nulis klaidų), kokybė kaip tinkamumas tikslui pasiekti, kokybė, verta sumokėtų pinigų, reiškia investicijų gražą. Išskiriama ir penktoji kategorija – transformacija, pabrėžiant, kad studentai studijuodami pasikeičia: studentų tikslai ir poreikiai studijų pradžioje gali skirtis nuo jų požiūrio studijas baigus. Westerheijden (2005), Laužackas (2008) pažymi, kad kokybės negalima apibrėžti absoliučia prasme, ji visuomet bus susijusi su tam tikrais tikslais. Jie pastebi, kad kokybės apibrėžimų yra ne mažiau nei vartotojų ar socialinių partnerių (pvz., studentai, akademinis personalas, mokslinė bendruomenė, vyriausybė ir darbdaviai) tikslų. Taip pat Westerheijden (2005) nurodo, kad kokybė susijusi su lūkesčių lygiu. Kuo geresnė kokybė buvo anksčiau, tuo labiau ji turi gerėti, kad patenkintų būsimus lūkesčius. Savickienė ir Pukelis (2004) pateikia, kad studijų kokybė yra aukštosios mokyklos suteikiamų sąlygų tinkamumas asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti. Pociūtė (2005) akcentuoja, kad daugumai priimtinas kokybės apibrėžimas sietinas su atitiktimi tikslui. Taip pat ji pabrėžia, kad nėra būtina siekti vienodo kokybės supratimo.

Apibendrinant galima teigti, kad kokybės samprata yra problematiškas reiškinys. Daugelis mokslininkų nurodo kad, kokybė – daugiareikšmis reiškinys, nes skiriasi kokybės suvokimas, net ir panašiomis sąlygomos, skiriasi samprata, kokiais kriterijais vertinti kokybę.

1.1.2. Visuotinės kokybės filosofija

Kokybės užtikrinimo tema visada buvo labai svarbi. Paskutiniaisiais dešimtmečiais kokybės judėjimas iš gamybos sferos išplito švietime. Kaip pastebi Juodaitytė (2004), XX a. paskutiniajame dešimtmetyje ne tik Europos, bet ir pasaulio aukštosiose mokyklose kokybės problema tapo ypač aktuali. Ši problema buvo iškelta į prioritetines pozicijas. Anot Lewis ir Smith (1994), kokybės svarba išryškėjo atsiradus visuotinės kokybės filosofijai. Juodaitytė (2004) pažymi, kad visuotinė kokybė – tai filosofija, kurios pagrindu valdomos sistemos gali tiesiogiai paveikti organizacijos tikslus, tenkinančius ir vartotojų poreikius, nes pastovus kokybės siekimas tampa organizacijos veiklos būdu. Pagal šią filosofiją valstybinė akreditacija ir rezultatų vertinimas t.y. išorinis vertinimas yra svarbi, tačiau ne pagrindinė kokybės užtikrinimo grandis. Susiduriama su būtinybe tobulinti vidinę studijų kokybę. Tobulinant vidinę studijų kokybės užtikrinimo sistemą būtini du dalykai: suvokti bendrąsias kokybės valdymo teorijas ir atkreipti dėmesį į pagrindines kokybės užtikrinimo procedūras.

Daugelio mokslininkų nuomone sąvoka kokybė atspindi pasikeitusį požiūrį į kontrolę perkeliant dėmesį nuo išorinės kontrolės į vidinę. Todėl labai svarbu į šį procesą įtraukti visą bendruomenę.

Barnett (cit. Juodaitytė, 2004) pateikia sąvoką „kokybės statinys“, kuriame visas kokybės konstruktas remiasi į keturias atramines kolonas ir vaizduoja keturis visuotinės vadybos principus:

- vartotojų poreikių tenkinimą,
- pastovų jų tobulėjimą,
- nuolatinę faktų ir duomenų analizę,
- pagarbą žmonėms.

Pastaruoju metu vis labiau įsigali nuomonė, jog visuotinės kokybės principus galima taikyti ir universitetiniam išsilavinimui. Aukštasis išsilavinimas tapo masinis ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. Westerheijden (2005) mini, kad vyriausybės, siekdamos turėti daugiau gerai išsilavinusių žmonių, buvo linkusios ir daugiau investuoti į aukštąjį mokslą bei plėsti galimybes įgyti aukštąjį išsilavinimą. „Masiškumas“ atsirado skirtingu metu įvairiose Europos regionuose: 1960-aisiais ir 1970-aisiais Vakaruose, 1980-aisiais Pietuose, o 1990-aisiais Centrinėje ir Rytų Europoje. Aukštojo mokslo finansavimo poreikiai taip išaugo, kad atrodo, viršūnė jau buvo

pasiekta. Daugelyje šalių jau nebuvo tikima, kad vyriausybių veikla efektyvi. Atskaitomybė už tai, kur vyriausybės panaudojo iš mokesčių mokėtojų surinktus pinigus tapo bendru reikalavimu. Dėl to labai reikšminga tapo naujoji studijų kokybės filosofija, kurios esminis teiginys yra toks: masinis aukštojo išsilavinimo pobūdis atmeta centralizuotą kontrolę, todėl ji tampa neefektyvi.

Studijų kokybės pagrindas – tai konkrečios strategijų, procesų, projektų, personalijų kokybės valdymo procedūros. Procesų valdymas – tai planavimas ir veiksmų, padedančių studijų kokybei pasiekti numatymas, ryšių tarp atskirų universiteto padalinių užtikrinimas. Projektų komandinis valdymas – tai veiksmų, būtinų kokybei užtikrinti numatymas, kokybės atskiruose universiteto padaliniuose valdymas, jos siekia darbuotojų komandos. Personalijų kokybė reiškia, kad kiekvienas kolektyvo narys individualiai planuoja savo veiklą ir siekia joje reikiamo kompetentingumo (Juodaitytė, 2004).

Visuotinė kokybės principai leidžia suvokti pokyčius socialinėje aplinkoje kaip naujas galimybes, o ne pavojų. Jeigu socialinės krizes, kurios nuolat daro poveikį universitetams, taps joms pavojingos, o patys universitetai stengsis nuo jų atsiriboti, tai tokiu būdu jie atsiribos ir nuo kaitos. Tinkamai panaudojus šią galimybę aukštoji mokykla orientuotų savo veiklą ne tik į dabarties poreikius, bet ir į ateitį (Juodaitytė, 2004). Pukelis (2006) pateikia studijų kokybės užtikrinimo filosofiją grindžiantys principus:

- *visos akademinės bendruomenės įsitraukimas;*
- *nuolatinis akademinės bendruomenės mokymasis;*
- *pagalbos dėstytojui ar padaliniui tobulinant savo veiklą akcentavimas;*
- *Studijų programos realizavimas grindžiamas asmens pašaukimo ir studijų turinio darna.*

Laužackas (2008) išskiria kelias interesų reiškėjų grupes:

- Valstybė, visuomenė, kurios prioritetą teikia pasitikėjimui, prestižui, ekonomiškumui ir taupumui, tarptautinių ir vidinių politinių išpareigojimų tenkinimui, valstybinio sektoriaus poreikių tenkinimui.
- Darbdaviai, kurie prioritetą teikia studijų turiniui, teikiamoms kvalifikacijoms, žinioms ir gebėjimams, jų atitikimui dabarties ir ateities veiklos sistemos poreikiams
- Institucijų darbuotojai, kurie prioritetą teikia tobulumui, pasitenkinimui darbu, savirealizacijai, prestižui, reikšmingumui ir pripažinimui, galimybei būti gerai apmokamam
- Studentai ir stojantieji, kurie prioritetą teikia konkurencingumą laiduojančioms žinioms ir gebėjimams, išskirtines galimybes teikiančiam studijų turiniui, studijų prieinamumui, patrauklumui ir pasitikėjimui, socialinių problemų sprendimui

Tradicinis akademinės bendruomenės požiūris, raginantis siekti tobulybės, atskleidžia kokybės, kaip aukščiausio lygio supratimą. Kokybė nusakoma kaip atitikimas tikslui ir suprantama kaip akademinų tikslų kėlimas ir kryptingas jų realizavimas. Atitikimas reikalavimams aiškinamas kaip sistemos funkcionavimas, užtikrinantis veiklos ar rezultatų suderinamumą su reikalavimais bei standartais (Barnett, 1992; Moorley, 2003)

1.2. Studijų kokybės užtikrinimas

1.2.1. Kokybės užtikrinimas – svarbus aukštojo mokslo plėtoties veiksnys

Studijų kokybės užtikrinimo sistemos plėtojimas instituciniame, nacionaliniame ir europiniame lygmenyse išryškintas Bolonijos deklaracijoje (Bologna Declaration, 1999) ir kituose vėlesniuose dokumentuose. Europai reikia universitetų tobulumotam, kad optimizuotų procesus, kurie lemia žinių visuomenės kurimą.

Pukelis (2007) pateikia, kad kokybės užtikrinimas yra periodiškai atliekamas mokymo/studijų dalyko, programos ar institucijos/padalinio kokybės įsivertinimas ir vertinimas bei kokybės vadybos metodų ir priemonių sistema, kurios dėka puoselėjamos vykdomos veiklos stiprybės ir šalinamos atskleistos silpnybės taip, kad tyrimų ir studijų kokybė nuolat atitiktų nustatytus standartus. Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas turi du tikslus: prisidėti prie aukštojo mokslo kokybės gerinimo ir teikti patikimą informaciją apie esamą aukštojo mokslo kokybę apimant studijas ir tyrimus.

Kokybės užtikrinimas apima:

- *Kokybės vertinimą* - tikslingą informacijos apie mokymo/studijų dalyką, programą, instituciją/padalinį ar besimokantįjį rinkimą, sisteminimą ir analizę, siekiant įvertinti mokymo(si)/studijų kokybės būklę.
- *Kokybės gerinimą* – kuriuo siekiama taip organizuoti tyrimų, studijų dalyko, programos ar institucijos/padalinio kokybės vadybą, kad būtų pasiekti nus(is)tatyti kokybės standartų reikalavimai.

Pukelis (2006) nurodo, kokie veiksniai įtakoja universitetų apsisprendimą siekti studijų kokybės:

- moralinis veiksnys – įsipareigojimas teikti kuo geresnes studijavimo sąlygas;
- profesionalumo veiksnys, kuris koreliuoja su pirmuoju ir skatina siekti aukščiausios studijų kokybės pasauliniame lygmenyje;

- konkuravimo veiksnys, kuris pratęsia antrąjį veiksnį ir yra susijęs su priimamų studentų skaičiumi į universitetą. Mažėjant studentų skaičiui mažėja ir akademinio personalo skaičius;
- atsiskaitomybės veiksnys, susijęs su politiniu/valstybiniu užsakymu, reikalaujančiu teikti aukščiausios kokybės studijų paslaugas.
- aukštojo mokslo masiškėjimo veiksnys kaip potencialus pavojus studijų kokybei.

Padidėjus aukštojo išsilavinimo poreikiui, neparastai svarbu palaikyti ir gerinti mokslo ir studijų kokybę. Visos aukštosios mokyklos privalo prisiimti atsakomybę už savo studijų kokybę, atliekamų mokslinių tyrimų lygį, studijų programų bei kitų teikiamų paslaugų tinkamumą ir aktualumą. Jokia išorinė institucija negali užtikrinti kokybės, jeigu to nenori ar tuo nesirūpina pati aukštoji mokykla (Stumbrys, 2003). Kokybės gerinimo procesas yra ilgalaikis, nenutrūkstantis. Į institucijos veiklos gerinimą įtraukiami visi institucijos bendruomenės nariai. Kadangi visuotinės kokybės vadybos pagrindinis tikslas – vartotojų poreikių tenkinimas, tai visa kokybės užtikrinimo sistema turėtų būti nukreipta šiam tikslui įgyvendinti.

Stumbrys (2004) teigia, kad vidinė kokybės užtikrinimo sistema turi aktyviai įtraukti visus studijų ir mokslo proceso dalyvius – dėstytojus, mokslininkus, administratorius, studentus. Labai svarbus vaidmuo vidinėje užtikrinimo sistemoje tenka studentui, kuris savęs vertinimo procese yra svarbiausias informacijos šaltinis.

Kokybės užtikrinimo sistema negali išspręsti visų institucijos problemų, bet ji padeda surasti problemų priežastis ir imtis jų šalinimo bei ieškoti gerinimo galimybių.

Savickienės, Sallis, Campbell ir Rozsnyai, Parri, Van Damme, Green ir kt. mokslininkų (cit. Misiūnas, 2007) tyrimų rezultatai rodo, kad kokybė nėra uždavinys, kurį įmanoma išspręsti vienu kartu ir visiems laikams: kokybės turi būti siekiama nuolatos.

1.2.2. Studijų kokybės dimensijų ir kriterijų samprata

Vertinimas glaudžiai siejasi su kokybės matavimu. Studijų ar aukštojo mokslo institucijos veiklos kokybės realizavimas yra nepaprastai sudėtingas procesas. Pukelis (2004) nurodo, kad taip yra iš dalies todėl, kad kai kurios aukštojo mokslo kokybės fenomeno dimensijos matuojamos lengviau, kitos kol kas gali būti suvokiamos tik intuityviai, todėl sunku išvengti subjektyvumo. Atskirų aukštojo mokslo kokybės reiškinių negalima lyginti dėl skirtingo lyginimo

konteksto. Kitais atvejais aukštojo mokslo kokybės parametrai gali būti lyginami ir vertinami net ir skirtinguose kontekstuose. Dalis mokslininkų teigia, kad kokybė – turimos patirties išdava, kiti mano, kad jos samprata suformuojama institucijai siekiant savo tikslų ir plėtojant kokybės kultūrą. Kokybės kultūrą sudaro du komponentai: organizacinis/struktūrinis (asmenų/grupių užduotys, atlikimo standartai ir atsakomybės) ir psichologinis (supratimas, lankstumas, dalyvavimas, lūkesčiai ir emocijos). Studijų kokybės dimensijų apibūdinimas priklauso nuo pasirinktos kokybės koncepcijos. Dažniausiai taikomos ir glaudžiai susijusios koncepcijos: kokybė kaip atitikimas reikalavimams ir kokybė kaip atitikimas vartotojų poreikiams.

Pukelis, Savickienė (2004) susieję kokybės sąvoką su studijų apibrėžimu daro išvadą, kad *studijų kokybė* – tai tinkamos sąlygos universitete asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti. Vertinant sąlygų tinkamumą, šių sąlygų visumą siūloma analizuoti pagal atskiras dimensijas. Studijų *kokybės dimensiją* galima suprasti kaip aukštosios mokyklos veiklos sritį, kuri yra reikšminga studijų kokybei, o *studijų kokybės vertinimo kriterijai* yra tie požymiai, kuriais remiamasi nustatant sąlygų asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti aukštojo mokslo institucijoje būklę. Studijų kokybės rodikliai yra kiekybiniai arba kokybiniai duomenys, gauti taikant vertinimo kriterijus. Įvertinimo kriterijai – požymiai, pagal kuriuos priimamas sprendimas dėl tokių sąlygų tinkamumo.

Pagal aktualumą Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtrai, Pukelis ir Savickienė (2004) išskiria šias dimensijas: misijos ir tikslų įgyvendinimas, vadovavimas, studentų priėmimas ir paramos jiems organizavimas, studentų tobulėjimas, akademinio personalo kvalifikacijos tobulinimas, materialinių išteklių valdymas, išorinių ryšių palaikymas ir plėtojimas, studijų kokybės užtikrinimas. Misijos ir tikslų kriterijai turėtų nusakyti universiteto siekius. Vadovavimą nusakantys kriterijai – administravimo veiksmingumas, vadovavimo stilius. Studentų priėmimas ir paramos jiems organizavimas – tinkama priėmimo sistema, aiški informacija apie studijas, parama naujiems studentams prisitaikant prie studijų sąlygų ir reikalavimų. Studijų metu studentai turėtų visokeriopai tobulėti akademinio, profesinio požiūriu ir kaip asmenybės. Akademinio personalo kvalifikacijos tobulinimas – svarbus studijų kokybę lemiantis veiksnys. Materialiniai išteklių valdymas – auditorijų, laboratorijų tinkamumas, aparatūros pritaikomumas, knygų įvairovė bibliotekoje. Išorinių ryšių palaikymas ir plėtojimas – universiteto bendradarbiavimas su kitomis institucijomis, dalyvavimas tarptautinėse programose. Studijų kokybės užtikrinimas – studijų kokybės vertinimo planingumas, informacijos apie vertinimo rezultatus sklaida,

Senčila, Skiparienė (2007) laikosi nuomonės, kad studentai atlieka keletą vaidmenų vienu metu. Remdamiesi ISO 9000 standartų apibrėžimais jie teigia, kad:

- studentai, įstojantys į aukštąją mokyklą, yra jos „gaviniai“;
- studentai yra aukštosios mokyklos klientai, jos paslaugų vartotojai (klientai);

- studentai yra aktyvūs studijų proceso dalininkai;
- studentai yra gaunamų paslaugų kokybės vertintojai (pasirinkdami aukštąją mokyklą bei dalyvaudami apklausose studijų metu ir pan.);
- po to, kai studentai baigia aukštąją mokyklą, jie laikomi aukštosios mokyklos produktu.

Apibendrinant galima pažymėti, kad nemažai mokslininkų iškelia problemą, jog atliekant studijų kokybės vertinimą, esama situacija gali būti skirtingai aiškinama, priklausomai nuo įgytos patirties ir interesų: vienoks požiūris akademinio personalo, kitoks – studentų, dar kitoks – darbdavių ar vyriausybės. Todėl naudinga remtis subjektyviu studijų proceso dalyvių ir organizatorių, kurie yra betarpiškai susiję su studijų procesu, nuomonių vertinimu. O susidūrus su skirtingomis nuomonėmis svarbu išsiaiškinti ir apibendrinti visų jų požiūrį. Literatūroje dažniausiai nurodomi bendri kriterijai ir dimensijos, tačiau kiekvienai institucijai rekomenduojama apibūdinti sau tinkamus požymius.

1.2.3. Studijų kokybės vertinimo sistema: vidinis ir išorinis vertinimas

Literatūroje ir praktikoje išskiriami vidinis ir išorinis studijų kokybės vertinimai. Studijų kokybės vertinimo teoriniai aspektai įvairiose šalyse turi panašumų. Siekiant parengti aukštos kvalifikacijos specialistus būtina garantuoti aukščiausius tarptautinius standartus atitinkančią studijų kokybę. Dauguma Europos valstybių, siekdamas realizuoti tokį siekį, įsteigė savarankiškas aukštojo mokslo kokybės išorinio vertinimo nacionalines agentūras, kurios dažniausiai atlieka išorinį vertinimą ir konsultuoja aukštąsias mokyklas bei pataria vyriausybėms, kaip tobulinti aukštojo mokslo sistemą. Universitetų lygmeniu studijų kokybės įvertinimą dažniausiai atlieka universiteto bendruomenė, rečiau – pakviesti šalies arba užsienio ekspertai. Nacionalinės agentūros universitetinėms studijoms nustato reikalavimus ir kriterijus, kuriais remiantis nustatoma studijų kokybės būklė. Studijų kokybės vertinimas – tai sisteminis informacijos apie studijos kokybės indikatorius rinkimo, išreiškimo skaičiais ir panaudojimo procesas, siekiant nustatyti studijų kokybės būklę (Valiuškevičiūtė, Druskytė, 2004).

Išorinio vertinimo reikalavimai daro įtaką universitetuose plėtojama vidinio vertinimo sistemai. Svarbu, kad išorinis įvertinimas būtų grindžiamas aiškiais kriterijais, nes tai skatina universitetus vidinį įvertinimą grįsti kriterijų sistema. (Savickienė, Pukelis, 2004). Savickienė

(2006) taip pat pabrėžia vidinio ir išorinio vertinimo darnos būtinumą, kaip pagrindą sėkmingam studijų kokybės užtikrinimo sistemos funkcionavimui, bei savianalizės būtinumą bet kuriam objektyviam išorinio vertinimo procesui.

Vidinis vertinimas, savianalizė, savęs vertinimas – sinonimiškai vartojamos sąvokos, literatūroje gana vienodai paplitusios. Vidinis studijų kokybės vertinimas, savianalizė yra ypač svarbus kokybės užtikrinimo sistemos komponentas, išorinio vertinimo pagrindas, kadangi jokie ekspertai negali patobulinti studijų kokybės, jei tuo nesuinteresuota vertinamos aukštosios mokyklos bendruomenė. Tai išties labai svarbus veiksnys tobulinant studijų kokybę ir patį procesą. Jo svarba pripažįstama ir akcentuojama jau nuo vertinimo politikos, jo strategijos vystymosi pradžios (Žibėnienė, 2006). Mokslininkė išskiria tokias pagrindines savianalizės funkcijas:

- 1) ugdomoji – vertinama tam, kad mokyklos veikla ar kuri nors jos sritis būtų tobulinama;
- 2) apibendrinamoji – vertinama atsiskaitant už tam tikrą atliktą darbą;
- 3) visuomeninė (sociopolitinė) – vertinama norint susilaukti visuomenės palaikymo, paramos, pritarimo;
- 4) administracinė – vertinama norint tobulinti valdymo funkcijas.

Žibėnienė (2006) teigia, jog savianalizės procesas padeda institucijos bendruomenei išnagrinėti privalumus ir trūkumus, peržiūrint studijų organizavimo procesą, studijų programas ir teikiamas paslaugas, taip pat nustato, kaip šios programos ir paslaugos atitinka institucijos tikslus ir misiją. Savianalizė ypač tikslinga, kai tampa besitęsiančiu procesu, susiejama su institucijos planais, todėl tam būtinas sistemingumas, nuoseklumas, savikritika ir objektyvumas, tobulintinių dalykų išskyrimas ir vykdymas.

Gerai organizuotas savianalizės procesas nurodo privalumus ir trūkumus, grėsmes ir galimybes, tačiau turi būti atliekama asmens, komandos, organizacijos lygmenimis ar pasitelkiant kviestinius asmenis iš išorinės aplinkos.

Vidinis ir išorinis vertinimas tarpusavyje labai susiję: vidinio vertinimo kokybė turi įtakos išoriniam vertinimui, o išorinis netiesiogiai svarbus vidiniam vertinimui, nes nurodo vertinimo požymius, pagal kuriuos mokykla pati vertins savo veiklą, produktus ir kt. Šių vertinimų dermė sudaro sąlygas objektyvesniam įvertinimui (Žibėnienė, 2006).

Juodaitytė (2004), išskirdama vidinio ir išorinio studijų kokybės vertinimo sąvokas, jas aiškina taip: *vidinis studijų kokybės vertinimas* atliekamas tuo atveju, kai universitetas savo pastangomis nuolat sistemingai renka faktus ir duomenis apie studijų procesą, analizuoja ir vertina juos organizacijos plėtros ir vartotojų poreikių tenkinimo aspektu. Tuo tarpu *išorinis kokybės vertinimas* atliekamas tuo atveju, kai universitetas, laikydamas studijų kokybę valstybinės

reikšmes uždaviniu ir suvokdamas savo misiją visuomenei studijų kokybės vertinimui pasitelkia nepriklausomus ekspertus (kitų universitetų ar kitų šalių).

1.3.4. Kokybės užtikrinimas Lietuvoje

Kaip nurodo Bartuškevičienė, Butkienė (2006), Lietuva aktyviai prisideda prie prioritetinės Bolonijos proceso veiklos, vieningos studijų kokybės užtikrinimo sistemos klausimo sprendimų. Sukurta ir veikia nacionalinė kokybės užtikrinimo sistema: vidinis (savianalizė) ir išorinis vertinimas, viešas išvadų skelbimas, rekomendacijų įgyvendinimas, užsienio ekspertų dalyvavimas ir narystė tarptautinėse organizacijose (Studijų kokybės vertinimo centras yra ENQA asocijuotas narys, INQAAHE ir CEE Network narys). Ši sistema orientuota į studijų tobulinimo ir atskaitingumo bei aukštojo mokslo paslaugų veiksmingumo ir skaidrumo visuose lygiuose didinimą, tarpusavio pasitikėjimo, pripažinimo ir mobilumo tiek šalies viduje, tiek ir tarp šalių, skatinimą.

Vienas iš aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tikslų yra užtikrinti visuomenės ir ypač darbdavių pasitikėjimą joje teikiama laipsniais ar diplomais. Aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimas Bolonijos procese apima labai platų veiklų spektrą ir neapsiriboja vien tik studijų kokybės gerinimu. Tai daug platesnė sąvoka, aprėpianti institucinį aukštosios mokyklos tvarkymąsi, bendruomeninį kokybės vertybės prisiėmimą, strateginį mokslinio ir pedagoginio personalo tobulinimą ir kokybę, finansinius, materialiuosius išteklius, studijomis suinteresuotų grupių įtraukimą į jų vertinimą, tobulinimą. Daugelis Lietuvos aukštųjų mokyklų šiame kontekste jau yra atradę savo kelią arba intensyviai jo ieško (Bartuškevičienė, Butkienė; 2006)

Lietuvoje universitetinių studijų kokybės išorinio vertinimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2001 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 1055 patvirtintos „Mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklės“ (Švietimo ministerija, 2001). Nuolatinį galiojančių studijų programų išorinį vertinimą nuo 1999 m. atlieka įsteigtas Studijų kokybės vertinimo centras.

1.3.5. Studijų kokybės užtikrinimas Šiaulių universitete

Studijų kokybės gerinimas yra vienas iš Šiaulių universiteto prioritetų. Vidinis studijų kokybės užtikrinimas yra sudedamoji Šiaulių universiteto strategijos dalis. Studijų kokybės gerinimo procesas universitete grindžiamas bendraisiais aukštojo mokslo principais ir vertybėmis: mokslo ir studijų vienovės, demokratiškumo, akademinės laisvės, autonomijos, atvirumo ir integracijos, lankstumo, dinamiškumo, dėstytojų ir studentų paritetiniais santykiais.

Studijų kokybė universitete apibrėžiama kaip sutartinių požymių visuma, rodanti, koku būdu yra tenkinami studentų, akademinų ir mokslo darbuotojų, darbdavių, visuomenės poreikiai². Šiaulių universiteto studijų kokybės strategija 2008-2011 metams atitinka Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas ir gaires, Valstybės ilgalaikės raidos strategijos, Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų, Švietimo ir mokslo ministerijos 2007-2009 metų strateginio plano, Šiaulių universiteto strateginio plano 2007-2009 metų aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimo programos nuostatas. Strategijoje numatytos trys prioritetinės studijų kokybės tobulinimo sritys: studijų proceso, studijuoti ir dirbti įgalinančio aplinkos bei studijų valdymo sistemos tobulinimo. Numatyta, kad įgyvendinant studijų kokybės gerinimo strategiją turi dalyvauti ir atsakomybę prisiimti visi universiteto struktūriniai padaliniai, tiek tiesiogiai susiję su studijų organizavimu, tiek netiesiogiai, tačiau kurių veikla įtakoja studijų aplinkos kokybę.

Studijų kokybės gerinimo strategijoje akcentuojamos stiprybės: įvairių studijų kokybės užtikrinimo elementų taikymas (programų savianalizės, padalinių veiklos ataskaitos, studentų nuomonių tyrimai); elektroninės studijų administravimo sistemos, kuri padeda efektyviau administruoti procesą ir didina studijų organizavimo skaidrumą, įdiegimas; dalyvavimas struktūrinių fondų ir tarptautiniuose projektuose, kurie įtakoja studijų modernizavimą; sėkmingai įgyvendinama studentų ir dėstytojų mainų strategija; universiteto bibliotekos modernizavimas, nuotolinių studijų plėtojimas, gerai ir sistemingai veikianti dėstytojų atestavimo sistema. Tuo pačiu atkreipiamas dėmesys į esamas silpnynes.

Studijų skyriuje nuo 2007 metų dirba specialistai studijų kokybės klausimais, koordinuojantys kokybės užtikrinimo procesą ir teikiantys dalykinę pagalbą fakultetams, katedroms, dėstytojams. Jų pagrindiniai veiklos uždaviniai:

1. Padėti kurti ir plėtoti Studijų kokybės užtikrinimo sistemą Šiaulių universitete.
2. Kaupti, sisteminti ir skleisti universiteto bendruomenėje naujausią šalies ir pasaulio studijų kokybės laidavimo patirtį.
3. Stebėti ir analizuoti studijų kokybę Šiaulių universitete instituciniu aspektu.
4. Konsultuoti Šiaulių universiteto akademinę bendruomenę studijų kokybės užtikrinimo klausimais.

² Šiaulių universiteto studijų kokybės gerinimo strategija 2008-2011 metams. Patvirtinta 2008 m. kovo 20 d. ŠU Rektoriaus įsakymu Nr. V-262 „Dėl Šiaulių universiteto studijų kokybės gerinimo strategijos 2008-2011 metams“.

Studijų kokybės įgyvendinimo rezultatai pristatomi universiteto bendruomenei, kuri turi galimybę stebėti ir vertinti bei teikti pasiūlymus. Remiantis Šiaulių universitete 2003 metais atlikto tyrimo „Studijų kokybės plėtotė regioniniame Šiaulių universitete“³, kurį finansavo Atviros Lietuvos Fondas, rezultatais ir rekomendacijomis kuriama vieninga studijų kokybės stebėsenos ir gerinimo sistema. Paskirti studijų programų kuratoriai, sudarytos Studijų programų kokybės priežiūros grupės, universiteto padaliniuose sudarytos studijų kokybės gerinimo komandos. 2008 m. gegužės - birželio mėn. atliktas *Šiaulių universiteto bakalauro studijų programų dienos studijų formos studentų nuomonės apie studijų kokybę tyrimas*. Bendradarbiaujant su Projektų vadybos skyriumi rengiama paraiška 2008 - 2012 m. ES struktūrinių fondų paramai gauti siekiant Šiaulių universitete sukurti ir išbandyti Studijų proceso kokybės stebėsenos ir vertinimo sistemą *ARGAS*.

³ Studijų kokybės plėtotė regioniniame Šiaulių universitete. (2003).Tyrimo ataskaita.

2 skyrius. SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS STUDIJŲ PROGRAMOS STUDENTŲ POŽIŪRIS Į VEIKSNIUS, ĮTAKOJANČIUS STUDIJŲ KOKYBĘ.

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo metodai: anketinė apklausa ir statistinė analizė.

Anketinė apklausa. Tyrimas buvo atliekamas kiekybiniu duomenų rinkimo metodu – anketine apklausa. Tyrimui atlikti buvo parengta struktūruota anketa, skirta nustatyti, kaip Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto specialiosios pedagogikos programos (šakos: logopedija (SPL) ir specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija (SPK)) dieninės studijų formos antro – ketvirto kurso studentai vertina veiksnius įtakojančius studijų kokybę (2 priedas).

Konstruojant anketą teiginiai buvo atrenkami pasinaudojant tyrimo objekto teoriniu-hipotetiniu modeliu (1 priedas) pagal mokslinės literatūros šaltinius ir Šiaulių universiteto Studijų skyriaus bei Specialiojo ugdymo mokslinio centro sudarytomis anketomis. Didžiąją dalį klausimyno sudarė uždaro tipo klausimai ir atviro tipo klausimas apie tai, ką reikėtų keisti, norint pagerinti studijų kokybę.

Anketą (2 priedas) sudaro: instrukcinė-motyvacinė dalis, demografinis ir diagnostinis blokai. Diagnostinį anketos bloką sudaro teiginiai, kurie suskirstyti į atskiras dalis, turinčias vidinę struktūrą ir skirtas informacijos, reikalingos atskleisti studentų požiūrį į studijų kokybę, rinkimui

Anketos diagnostinis blokas sudarytas iš septynių dalių:

1. Pirmoje dalyje studentai vertina universiteto misiją, tikslus, vadovavimą organizuojant studijų procesą. Šioje dalies pabaigoje galima pakomentuoti savo atsakymus.

2. Antroje dalyje siekiama nustatyti, *kokie veiksniai lėmė studijų pasirinkimą ir paramos studentams bei praktikos įvertinimą.* Taip pat dalies pabaigoje galima pakomentuoti savo atsakymus.

3. Trečioji - skirta *studentų tobulėjimo įvertinimui*, kur respondentai vertina savo gebėjimus: „labai gerai“, „ko gero, gerai“, „ko gero, blogai“ ir „blogai“ bei atsako į klausimus ką mano apie savo pasirengimą darbiui. Bloko pabaigoje taip pat galima išsakyti savo nuomonę, teikti pastabas.

4. Ketvirtoje dalyje siekiama išsiaiškinti *studentų nuomonę apie akademinį personalą.* Pateikiama 13 teiginių, kuriais vertinami dėstytojai. Šioje dalies pabaigoje galima pakomentuoti savo atsakymus.

5. Penktoje dalyje atskleidžiamas respondentų *materialinių resursų* vertinimas. Dalies pabaigoje respondentams taip pat leidžiama pateikti savo siūlymus, kad aplinka būtų geriau pritaikyta studijoms.

6. Šeštoje dalyje bandoma išsiaiškinti kaip respondentai vertina išorinių ryšių palaikymą ir plėtojimą.

7. Septintoji dalis skirta *studijų kokybės užtikrinimo vertinimui*, respondentų *savo pasitenkinimo studijomis įsivertinimui* („visiškai patenkintas“, „greičiau patenkintas“, „nei taip, nei ne“, „greičiau nepatenkintas“, „visiškai nepatenkintas“). Taip pat siekiama išsiaiškinti *ar reikalingi pokyčiai toje studijų programoje, kurią studijuoja respondentai?* Pasirinkus vieną iš galimų atsakymo variantų – „taip“, prašoma išreikšti savo nuomonę ką respondentai norėtų pirmiausia pakeisti savo studijų programoje, atsiradus tokiai galimybei.

Tyrimo rezultatai buvo interpretuojami remiantis kiekybiniais ir kokybiniais tyrimo metodais.

Apdorojant atvirus klausimus „Ką norėtumėte keisti Jūsų studijų programoje, kad būtų įdomiau ir naudingiau studijuoti, rengtis būsimai karjerai, profesinei veiklai?“ ir „Ką reikia keisti, kad aplinka būtų geriau pritaikyta studijoms?“ taikyta turinio analizė t.y. respondentų atsakymai atrinkti, suskirstyti pagal kategorijas ir interpretuoti.

Atsakymams į uždarus klausimus ir reagavimui į kiekvieną teiginį-veiksnį pasirinkta 4 pakopų ranginė skalė (pvz., „ne“, „iš dalies ne“, „iš dalies taip“, „taip“). Skalės sudarytos remiantis idėja, kad didesnis įvertis rodo ryškesnį pozityvų požiūrį į duotąjį teiginį. Sisteminant duomenis buvo naudojami atitinkami įverčiai: nuo vieno iki keturių. Vidurkio dydžio artėjimas prie 4 rodo respondentų pritarimą teiginiui, o artėjimas prie 1 atspindi priešingą tendenciją.

Skaičiuojant apklausos duomenų procentinę išraišką kartu skaičiuoti teigiami atsakymai „taip“ ir „iš dalies taip“ ir atitinkamai neigiami atsakymai – „ne“ ir „iš dalies ne“.

Statistinė duomenų analizė. Empirinių duomenų statistinė analizė atlikta *SPSS-PC 13.0 for Windows*, o *grafinė analizė - Microsoft Office Excel 2003* programa. Tyrimo duomenų patikimumą užtikrino taikytos statistinės analizės procedūros: aprašomoji statistika (procentai, vidurkiai (M), standartinis nuokrypis (SD), neparametriniai statistiniai metodai (Mann ir Whiney U, Kruskal-Wallis testai) koreliacinė analizė (Spearmano ranginės koreliacijos koeficientas (r). Teiginių pagal pasirinktus nepriklausomus kintamuosius (studijų programos šaką, kursą) skirtumų patikimumas laikytas reikšmingu, kai $p < 0,05$. Tyrimo duomenų lentelėse didžiausios išsiskiriančių požymių reikšmės pažymėtos mėlyna spalva, mažiausios – gelsva.

Tyrimo organizavimas ir dalyviai.

Apklausoje dalyvavo 144 Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto specialiosios pedagogikos (šakos – logopedija, specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogika, kineziterapija) dieninės studijų formos studentai. Respondentai buvo pasirenkami, atsižvelgiant į studijų pakopą, studijų formą ir kursą.

Apklausa vyko 2008 m. spalio mėnesį. 2008-2009 m. m. rudens semestre dieninėje studijų formoje antrame-ketvirtame kursuose studijavo 185 studentai. Specialiosios pedagogikos programos *logopedijos* šaką studijavo 115 antro-ketvirto kurso studentų, o *specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros, kineziterapijos* šaką - 70 antro-ketvirto kurso studentų. Iš viso buvo išdalintos 160 anketos, iš jų sugrįžo 144.

2.2 Demografinio bloko analizė

Analizuojant demografinio bloko duomenis (1 lentelė), paaiškėjo, jog didžiąją respondentų dalį sudarė moterys. Toks didelis respondentų pasiskirstymo pagal lytį skirtumas yra dėl šios aiškios priežasties – šią studijų programą dauguma renkasi merginos. Tolimesnėje analizėje nenaudosime lyties demografinio vieneto, nes vyrų - moterų dažnio skirtumas buvo pernelyg didelis. Buvo apklausta beveik po lygiai antro, trečio ir ketvirto kurso studentų. Anketavimo duomenys rodo, kad tik labai nedidelė respondentų dalis turėjo negalę. 0,7 proc. respondentų turėjo klausos negalę, 1,4 proc. – regėjimo negalę.

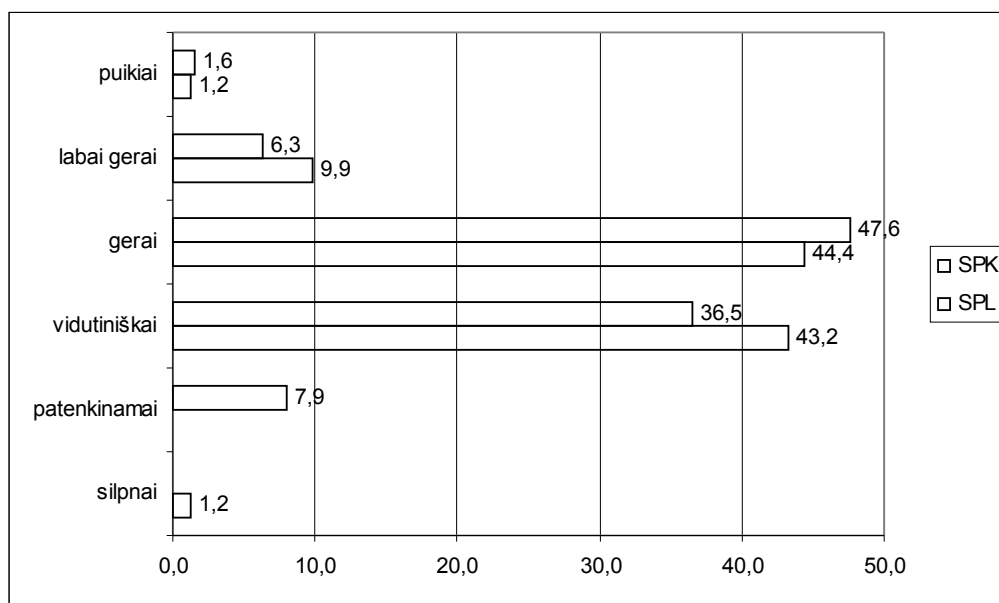
Anketinė apklausa parodė, jog 70,1 proc. studentų apklausos metu tik studijavo, o 29,9 proc. studentų derino studijas kartu su darbu. Galimybė dirbti studijų metu gali suteikti studentui ne tik teorinių žinių, bet ir praktinių įgūdžių bei gebėjimų, t.y. tų kompetencijų, kurių studentai dažniausiai ir pasigenda studijų metu. Šiaulių universitete yra sudaromos sąlygos studentams studijuoti pagal individualią studijų programą t.y. laisvą lankomumą. ŠU Studijų nuostatuose nurodoma, kad studentai, ypač pažangūs, gavę fakulteto dekaną leidimą turi teisę studijuoti individualiai. Tačiau analizuojant apklausos duomenis pastebėta, kad studijuojančių ir dirbančių respondentų buvo žymiai daugiau nei respondentų lankusių paskaitas pagal individualų studijų grafiką. Tai leidžia manyti, kad studentai studijuodami ir dirbdami ne visiškai laikosi ŠU Studijų nuostatų reikalavimų. Šio reiškimo priežastys yra neaiškios.

1 lentelė

Demografinė tyrimo charakteristika, proc.

Požymis	Procentai	Atsakymų kategorijos
Studijų programos šaka	56,3	Logopedija
	43,8	Specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūra, kineziterapija
Lytis	11,8	Vyras
	87,5	Moteris
Kursas	31,3	2 kursas
	36,8	3 kursas
	31,9	4 kursas
Negalė	0,7	Klausos negalė
	1,4	Regėjimo negalė
	97,9	Neturi negalės
Studijos ir darbas	70,1	Tik studijuoja
	29,9	Studijuoja ir dirba
Studijos pagal individualų studijų planą	6,9	Studijuoja pagal individualų studijų planą
	93,1	Studijuoja įprastu būdu

Kaip rodo respondentų akademinį pasiekimų analizė (1 pav.), daugiau kaip pusė (SPK – 55,5 proc., SPL – 55,5 proc.) studentų mokėsi gerai, labai gerai arba puikiai. Mažiau kaip pusė (SPK – 44,4 proc., SPL – 44,4 proc.) studentų nurodė vidutiniškus, patenkinamus ir silpnus rezultatus.

1 pav. Respondentų akademinį pasiekimų įsivertinimas, proc.

Nustatyta, kad pagal respondentų akademinį pasiekimų įsivertinimą, Studijų programos šakų atžvilgiu SPL studentų pažangumo vidurkis – 7,7, o SPK – 7,6.

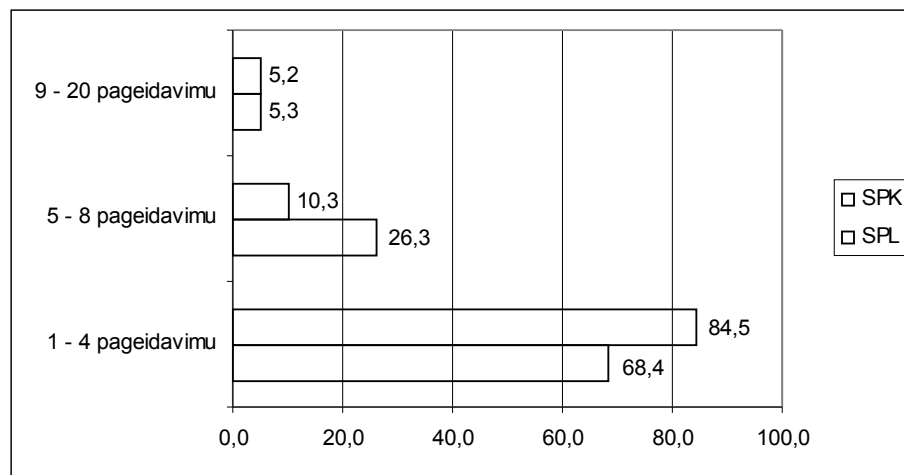
Žvelgiant pagal kursus, antro kurso pažangumo vidurkis – 7,4, trečio – 7,5, o ketvirto kurso – 7,9.

2.3. Studijų pasirinkimo ir paramos studentams organizavimo analizė

Studijų pasirinkimas. Pagal „Bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštųjų mokyklų pagrindines ir vientisąsias studijas taisykles“ (2005, 2006, 2007) stojantiejiems buvo sudaromos geros sąlygos rinktis studijų programas – prašymuose pageidaujamų studijų programų sąrašė buvo galima nurodyti nuo 1 iki 20 pageidavimų. Tačiau tuo pačiu, atsirado puikios sąlygos įstoti į studijų programą, kuriai studentas buvo mažai motyvuotas. Pasak Stumbrio (2003), aukštosios mokyklos priverstos taikstyti su faktu, kad į pirmą kursą ateina vis silpniau pasirengę jaunuoliai, o besitaikstant nukenčia studijų kokybė.-

Anketinė apklausa parodė, kad rašydami prašymus dalyvauti priėmimo konkursuose, pageidaujamų studijų programų sąrašė nuo vieno iki keturių pageidavimų nurodė 25 proc. būsimųjų studentų, nuo penkių iki aštuonių pageidavimų – 38,2 proc., o nuo devynių iki dvidešimties pageidavimų – 36,8 proc. (1 lentelė 3 priede).

Nustatyta, kad 1-4 pageidavimu įstojo didžioji dalis studentų: 68,4 proc. studijuojančių logopedijos (SPL) šaką ir 84,5 proc. studijuojančių specialiųjų poreikių vaikų kūno kultūros ir kineziterapijos (SPK) šaką (2 pav.). Tai leidžia manyti, kad studijas šie studentai rinkosi pakankamai motyvuotai. 5-8 pageidavimu įstojo atitinkamai 26,3 proc. ir 10,3 proc. studentų, o 9-20 pageidavimu - atitinkamai 5,3 proc. ir 5,2 proc. studentų.

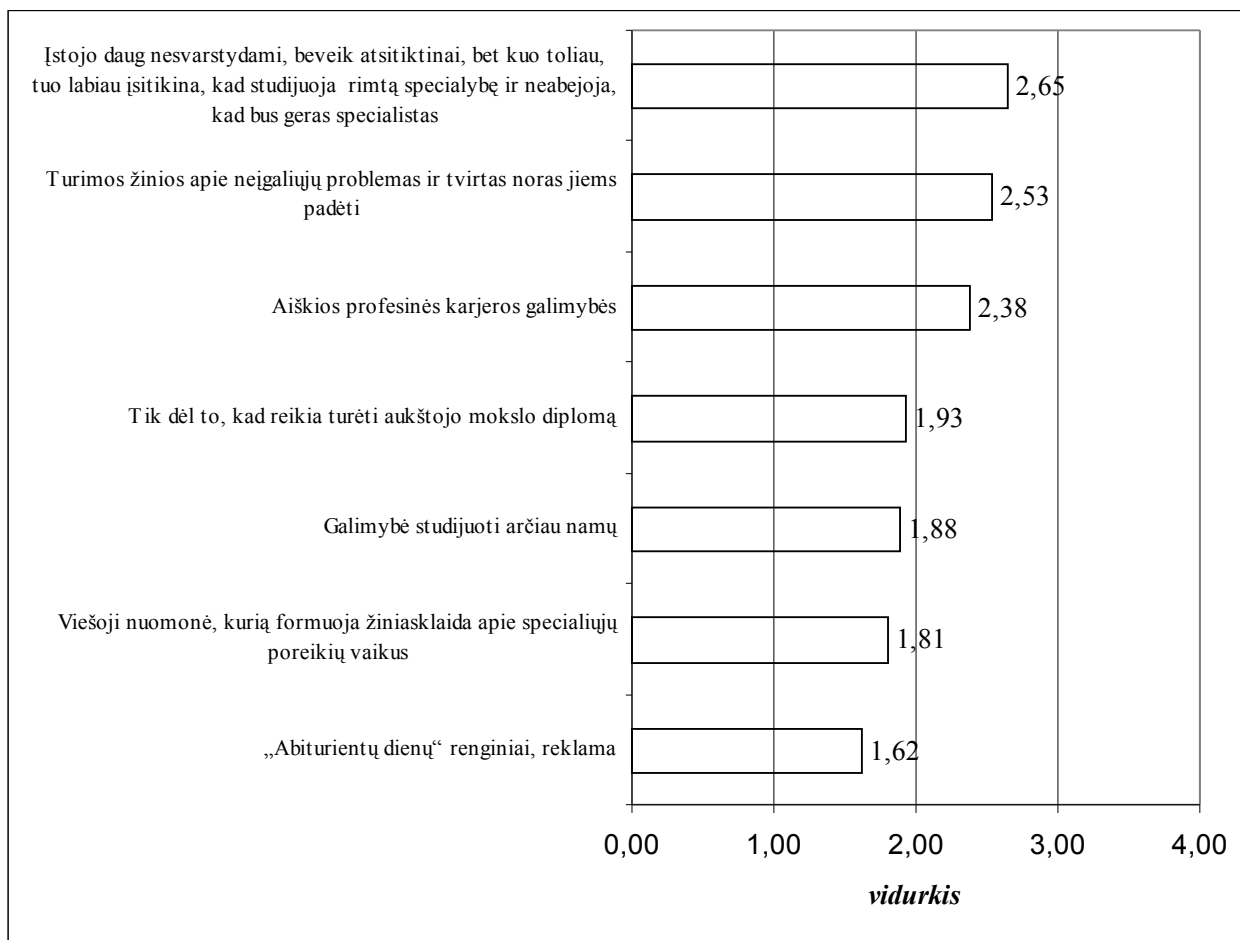
2 pav. Duomenys apie respondentų priėmimą studijuoti, proc.

Siekiant atskleisti veiksnius, kurie labiausiai įtakojo studentų apsisprendimą stoti į jų pasirinktą specialybę, buvo pateikti 7 teiginiai. 3 paveiksle pateikiamas veiksnių lėmusių studijų pasirinkimą reitingas, kuriame nurodomi teiginių įverčių vidurkiai (M) 4 balų skalėje.

Anketavimo duomenys rodo, jog respondentai kaip stipriausiai apsisprendimą paveikusį veiksnį mini įstojimą nesvarstant, beveik atsitiktinai, bet vis labiau įsitikina studijuojantys rimtą specialybę (M = 2,65). Toks rezultatas rodo, kad šie respondentai studijų programą rinkosi vedami atsitiktinumo. Galima manyti, jog renkantis studijas jie nepasižymėjo stipriomis pašaukimo ir profesinio tobulėjimo motyvacijomis. Panašūs rezultatai gauti ir kituose tyrimuose (Jankauskaitė, 2008; Alifanovienė ir kt., 2007).

Nemažą įtaką respondentams turėjo žinios apie neįgaliųjų problemas ir noras padėti neįgaliesiems (M = 2,53). Sąlygiškai nemažai respondentų iš abiejų specialiosios pedagogikos programos šakų nurodė pasirinkę studijas dėl aiškių profesinės karjeros galimybių (M = 2,38). Galima manyti, kad šie studentai, labiausiai vertinę abu šiuos veiksnius, turėjo stiprią vidinę, kryptingą ir sąmoningą motyvaciją.

Tyrimas parodė, kad respondentams studijų programos pasirinkimą mažai įtakojo viešoji nuomonė, kurią formuoja žiniasklaida apie specialiųjų poreikių vaikus (M = 1,81). Nedidelė dalis respondentų nurodė, kad šias studijas rinkosi tik dėl to, kad reikia turėti aukštojo mokslo diplomą (M = 1,93) t.y. nekryptingai ir mažai sąmoningai, o taip pat nedidelė dalis (M = 1,88) - dėl galimybės studijuoti arčiau namų. Mažiausiai įtakos turėjo „abiturientų“ dienų renginiai, reklama (M = 1,62).

3 pav. Veiksnių, lėmusių studijų pasirinkimą, vertinimas (4 balų skalė).

Siekiant gilesnės analizės buvo palyginta ar studijų pasirinkimą įtakojusių veiksnių vertinimas skiriasi pagal studijuojamą studijų šaką ir kursus.

Vertinimo skirtumai pagal specialiosios pedagogikos studijų programos šakas pateikti 2 lentelėje. Pateikti rezultatai rodo, kad yra tam tikrų vertinimo skirtumų tarp studijų programos šakų. Kad įstojo nesvarstydami, beveik atsitiktinai, bet vis labiau įsitikinantys, kad studijuoja rimtą specialybę, labiau manė SPL studentai nei SPK studentai ($p = 0,01$). Analizuojant duomenis kursų aspektu (2 lentelė 3 priede), pastebėta, jog labiau šio veiksnio veikiami studijas rinkosi antro kurso studentai ($p = 0,02$). Kitų statistiškai reikšmingų skirtumų kursų atžvilgiu nepastebėta.

Dėl žinių apie neįgaliųjų problemas ir noro padėti neįgaliesiems specialiojo pedagogo studijas labiau rinkosi SPK nei SPL studentai ($p = 0,01$). Taip pat lyginant skirtingas šakas studijuojančių studentų nuomonės pastebima, kad SPK studentams „abiturientų“ dienų renginiai, reklama turėjo daugiau įtakos nei SPL studentams ($p = 0,04$).

Veiksnių, lėmusių studijų pasirinkimą, vertinimas pagal studijų programos šakas

Veiksniai lėmę studijų pasirinkimą	SPL		SPK		p*
	M	SD	M	SD	
Įstojo beveik atsitiktinai, bet kuo toliau, tuo labiau įsitikina, kad studijuoja įdomią, rimtą specialybę ir neabejoja, kad bus geras specialistas	2,85	1,10	2,38	1,11	0,01
Turimos žinios apie neįgaliųjų problemas ir tvirtas noras jiems padėti	2,30	1,21	2,84	1,15	0,01
Aiškios profesinės karjeros galimybės	2,44	1,12	2,29	1,05	0,36
Tik dėl to, kad reikia turėti aukštojo mokslo diplomą	1,91	1,14	1,95	1,11	0,80
Galimybė studijuoti arčiau namų, nes be tėvų pagalbos neišsiverstų	1,79	1,11	2,00	1,15	0,23
Viešoji nuomonė, kurią formuoja žiniasklaida apie specialiųjų poreikių vaikus	1,70	1,01	1,94	1,06	0,14
„Abiturientų dienu“ renginiai, reklama	1,49	0,94	1,79	1,04	0,04

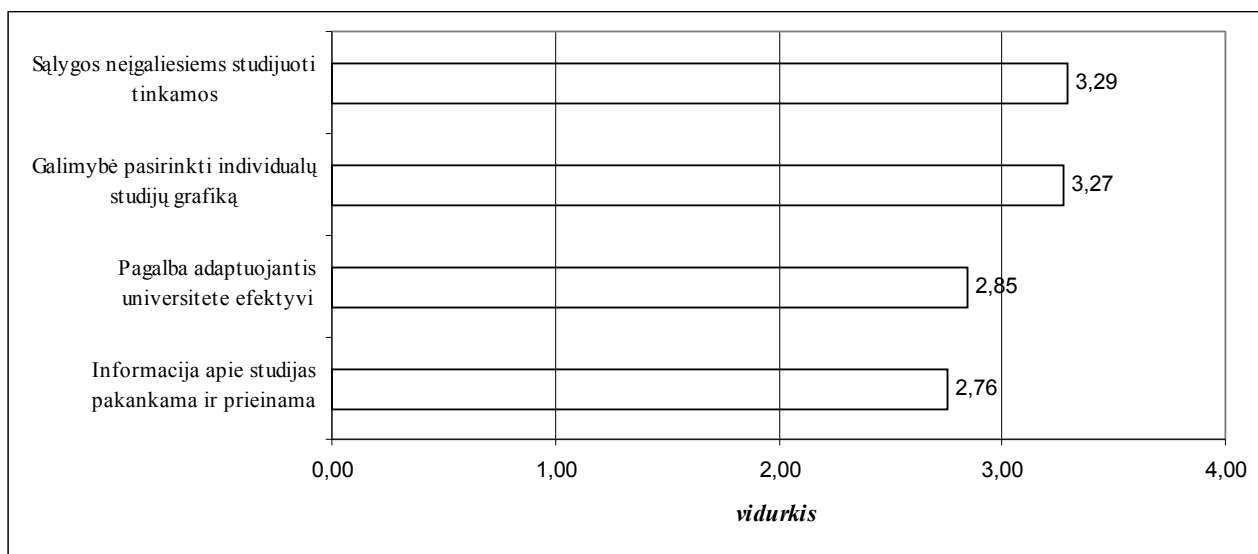
* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba.

Apibendrinant studijų pasirinkimą įtakojusių veiksnių vertinimo analizę, galima teigti, jog dalis studentų pasižymėjo silpnai sąmoninga ir mažai kryptinga motyvacija pasirenkant studijų programą, kas leidžia daryti prielaidą, jog dalis šių studentų taip pat atmestinais žiūrėjo ir į studijas. Taip pat galima daryti prielaidą, jog studentai turi per mažai informacijos apie šią studijų programą, nes nemaža dalis studentų pasirinko teiginį „įstojau daug nesvarstydamas, beveik atsitiktinai, bet kuo toliau, tuo labiau įsitikinu, kad studijuoju įdomią, rimtą specialybę ir neabejoju, kad būsiu geras specialistas“.

Kita dalis studentų turėjo stiprią vidinę, kryptingą ir sąmoningą motyvaciją. Vidinė motyvacija yra labai svarbi, siekiant įgyti profesinių kompetencijų. Taip pat studentų motyvacija yra labai svarbus rodiklis, atliekant studijų kokybės vertinimą. Galima prielaida, kad kitų studijų kokybės veiksnių vertinimai gali priklausyti nuo stojančiojo motyvų. Taigi, veiksniai, lėmę studijų pasirinkimą, gali turėti ryšį su sėkme ar nesklaidumais studijose. Tai bus aptarta kitose skyriaus dalyse.

Parama studentams. Tyrimo duomenų analizė apie paramą studentams pateikta 4 paveiksle. Respondentai gerai vertino teikiamą paramą studentams. Tyrimo duomenys atskleidė, jog respondentai palankiausiai vertino tinkamas sąlygas studijuoti neįgaliesiems (M = 3,29). Antroje vietoje – galimybę pasirinkti individualų studijų grafiką (M = 3,27). Kiek mažiau palankiai respondentai įvertino pagalbos adaptuojantis universitete efektyvumą (M = 2,85) ir informacijos

apie studijas pakankamumą ir prieinamumą ($M = 2,76$), nors šie apklausos rodikliai taip pat pakankamai aukšti.

4 pav. Paramos studentams vertinimas (4 balų skalė)

Detaliau analizuojant duomenis studijų programos šakų atžvilgiu (3 lentelė) matyti, jog SPK studentai labiau jautė paramą adaptuojantis universitete nei SPL studentai ($p = 0,01$). Galime daryti prielaidą, kad SPK grupėse esant mažesniai studentų skaičiui, studentai sulaukia daugiau dėmesio iš kuruojančios šią programos šaką Medicinos pagrindų katedros.

3 lentelė

Paramos studentams vertinimas pagal studijų programos šakas

Teiginys	SPL		SPK		p*
	M	SD	M	SD	
Sąlygos studijuoti neįgaliesiems tinkamos	3,19	0,76	3,43	3,29	0,04
Galimybė pasirinkti individualų studijų grafiką (laisvą lankomumą)	3,25	0,93	3,3	3,27	0,53
Pagalba adaptuojantis universitete yra efektyvi	2,69	0,87	3,05	2,85	0,01
Informacijos apie studijas stojantiesiems pakankama ir ji yra prieinama	2,81	0,87	2,68	2,76	0,55

* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba

Apklaustos rezultatai pagal kursus statistiškai reikšmingų skirtumų neatskleidė.

Apibendrinant galima teigti, kad studentai palankiai vertino teikiamą paramą. Reikėtų paminėti, jog Šiaulių universitete, o ypač Socialinės gerovės negalės fakultete, atsižvelgiant į fakulteto tradicijas ir sąsajas su negalės problematika, daromi konkretūs veiksmai gerinant fizinės aplinkos pritaikymą neįgaliesiems.

2.4. Universiteto misijos, tikslų ir vadovavimo vertinimo analizė

Misijos ir tikslų tinkamumo, kaip vienos iš studijų kokybės dimensijų, vertinimui labiau tinka ne apklaustos, o dokumentų analizės metodas (Valiukevičiūtė, Druskytė; 2004). Todėl šiame tyrime, vertinant studentų požiūrį į universiteto misiją ir tikslus, buvo tik klausama respondentų ar jie žino kokia yra universiteto misija ir ar jie mano, kad universiteto tikslai atitinka keliamus reikalavimus.

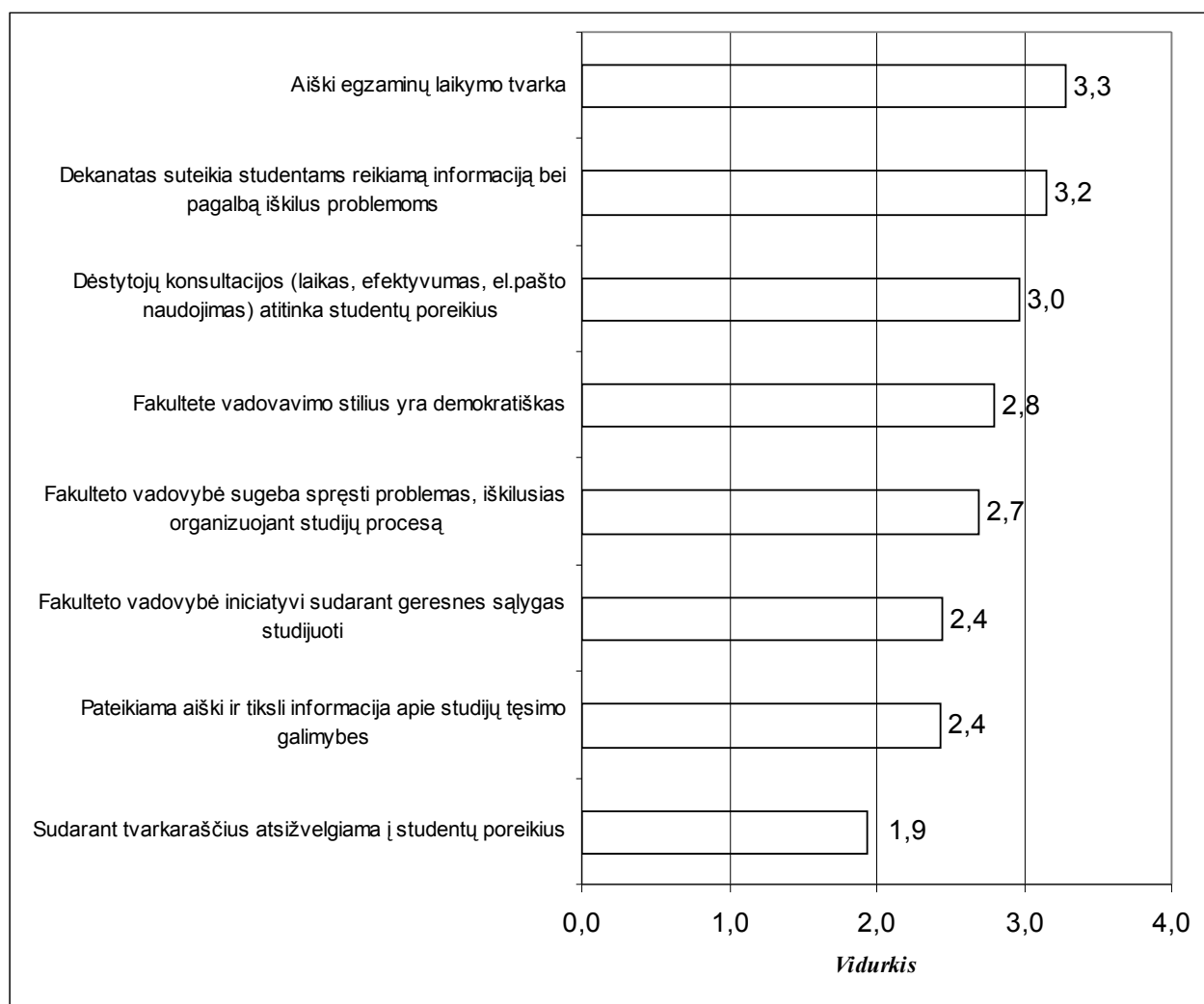
Tyrimo duomenys parodė, kad iš viso 80 proc. respondentų žino, kokia yra universiteto misija. Analizuojant anketinių duomenų skirtumus pagal studijų programos šakas statistiškai reikšmingų skirtumų (1 lentelė 4 priede) nenustatyta. Tačiau išanalizavus atsakymus pagal studentų kursus (2 lentelė 4 priede) pastebime statistiškai reikšmingus skirtumus. Daugiau teigiamų atsakymų pateikė antras kursas ($M = 3,31$), o daugiausia neigiamų atsakymų pateikė trečias ($M = 2,67$) ir ketvirtas ($M = 3,00$) kursas. Išryškėjęs statistiškai pagrįstas atsakymų skirtumas rodo, jog antro kurso studentai buvo geriau susipažinę su universiteto paskirtimi nei trečio ir ketvirto kurso ($p = 0,03$). Analizuojant kaip respondentai vertino universiteto tikslų atitikimą keliamiems siekiams, taip pat pastebėta, kad mažiausiai neigiamų atsakymų pateikė antras kursas, o daugiausia neigiamų atsakymų pateikė trečias ($p = 0,003$). Peršasi išvada, kad nežinantys universiteto paskirties respondentai, tai nemotyvuoti studentai, nesugebantys orientuotis ne tik konkrečioje studijų srityje, bet ir universitetinių studijų sistemoje.

Anketavimo duomenys rodo, jog dauguma (90,9 proc.) visų apklausoje dalyvavusių studentų buvo susipažinę su studijų programos tikslais ir paskirtimi. Iš gautų duomenų matome, kad daugiau neigiamai atsakiusių respondentų – trečiame kurse ($p = 0,01$).

Šiuo tyrimu taip pat buvo siekiama atskleisti kaip respondentai vertino vadovavimą/organizavimą fakultete organizuojant studijų procesą. Šiam uždaviniui realizuoti buvo pateikti 8 klausimai.

5 paveiksle pateikti tyrimo duomenys atskleidė, jog respondentai labiausiai vertino aiškia egzaminų laikymo tvarką ($M = 3,3$), antroje vietoje – tai, kad dekanatas (dekanas, prodekanai,

katedrų vedėjai, metodininkės ir kt.) suteikia studentams reikiama informaciją bei pagalbą iškilus problemoms ($M = 3,2$), trečioje vietoje – dėstytojų konsultacijų atitikimą studentų poreikiams ($M = 3,0$). Mažiausiai respondentai vertino tai, kaip sudarant tvarkaraščius atsižvelgiama į studentų poreikius (1,9).

5 pav. Vadovavimo / organizavimo fakultete vertinimas (4 balų skalė)

Analizuojant tyrimo duomenų apie vadovavimą/organizavimą fakultete skirtumus programos šakų atžvilgiu (4 lentelė), išryškėjo dėstytojų konsultacijų atitikimo studentų poreikiams vertinimo skirtumai. SPK studentai aukščiau nei SPL studentai vertino dėstytojų konsultacijas ($p = 0,01$), informacijos apie studijų tęsimo galimybes ($p = 0,03$) ir atsižvelgimą į studentų poreikius sudarant tvarkaraščius ($p = 0,00$).

Vadavimo/organizavimo vertinimas pagal studijų programos šakas

Klausimas	SPL		SPK		p*
	M	SD	M	SD	
Ar aiški egzaminų laikymo tvarka?	3,23	0,93	3,35	0,81	0,531
Ar dekanatas (dekanas, prodekanai, katedrų vedėjai, metodininkės ir t.t.) suteikia studentams reikiamą informaciją bei pagalbą iškilus problemoms?	3,04	1,01	3,30	0,75	0,188
Ar manote, kad dėstytojų konsultacijos (laikas, efektyvumas, el. pašto panaudojimas) atitinka studentų poreikius?	2,81	0,81	3,16	0,65	0,01
Ar Jūs manote, kad fakultete vadovavimo stilius yra demokratiškas?	2,79	0,89	2,79	0,90	0,929
Ar Jūs manote, kad fakulteto vadovybė sugeba spręsti problemas, iškilusias organizuojant studijų procesą?	2,67	0,97	2,71	0,92	0,812
Ar Jūs jaučiate fakulteto vadovybės iniciatyvumą sudarant geresnes sąlygas studijuoti?	2,30	1,03	2,63	0,99	0,049
Ar manote, kad pateikiama aiški ir tiksli informacija apie studijų tęsimo galimybes?	2,27	1,00	2,63	0,90	0,03
Ar sudarant tvarkaraščius atsižvelgiama į studentų poreikius?	1,60	0,90	2,35	1,00	0,00

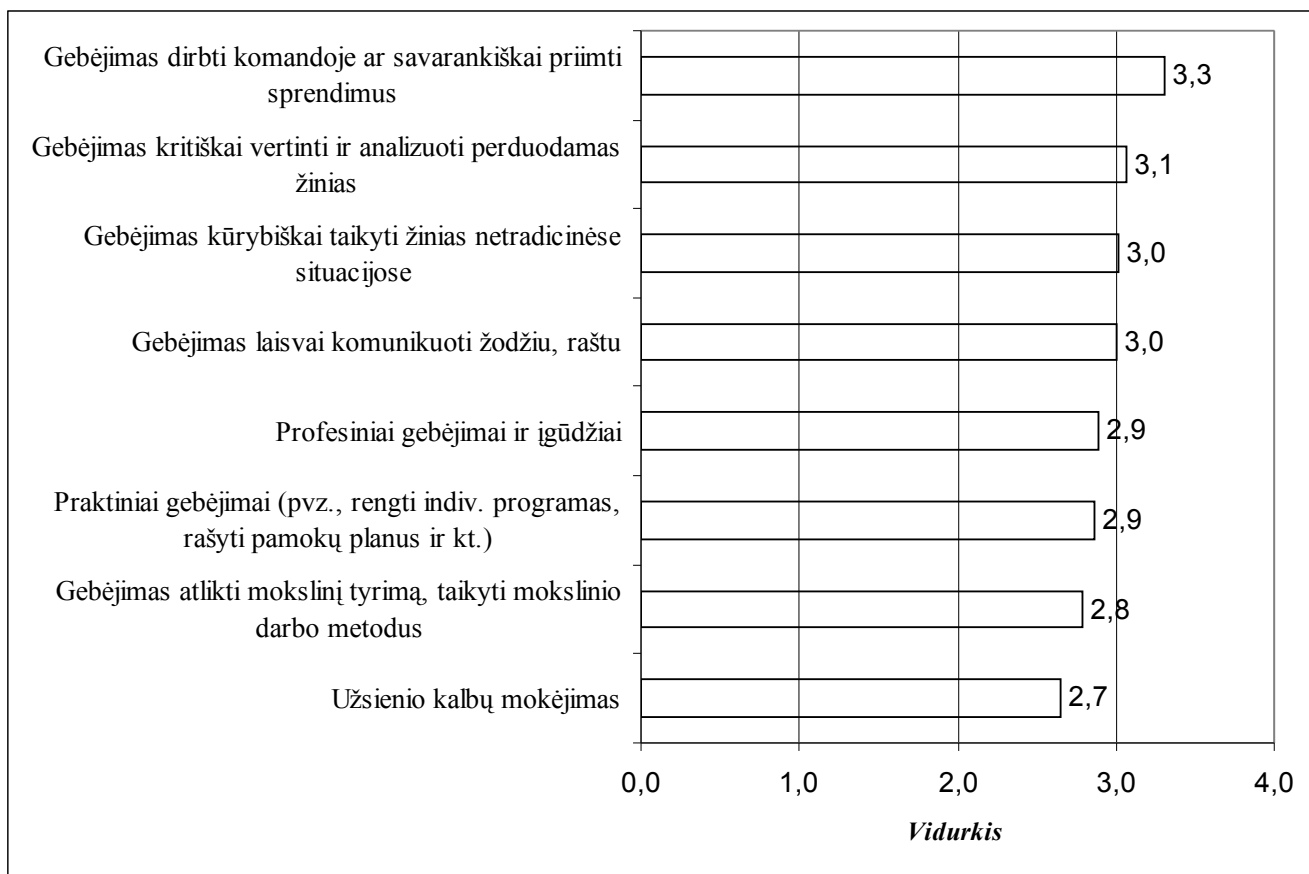
* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba

Analizuojant anketinės apklausos duomenų skirtumus pagal studentų kursą išryškėjo statistiškai pagrįsti atsakymų skirtumai, kurie rodo, jog antro kurso studentai geriau vertino net penkis vadovavimo organizuojant studijų procesą teiginius (3 lentelė 4 priede) nei trečio ir ketvirto kurso. Galima manyti, kad tokiems anketinių duomenų skirtumams tarp kursų, įtakos galėjo turėti nuo 2007 metų pateikiamas didesnis informacijos kiekis ir dėmesys įstojusiems studentams bei nuolat įgyvendinamos SGNS fakultete studijų kokybės gerinimo priemonės.

2.5. Studentų požiūris į savo tobulėjimą

Studijų metu studentai turėtų visokeriopai tobulėti – akademinio, profesinio požiūriu ir kaip asmenybės. Ši anketos dalis buvo skirta išsiaiškinti kaip studentai vertino asmeninio tobulėjimo sritį. Žvelgiant į 6 paveikslą, matome, kad geriausiai respondentai vertino gebėjimą dirbti komandoje ar savarankiškai priimti sprendimus ($M = 3,3$), antroje vietoje – gebėjimą kritiškai vertinti ir analizuoti perduodamas žinias, trečioje vietoje – gebėjimą kūrybiškai taikyti žinias netradicinėse situacijose ($M = 3,0$). Mažiau respondentai įvertino savo užsienio kalbų mokėjimą ($M = 2,7$) bei gebėjimą atlikti mokslinį tyrimą, taikyti mokslinio darbo metodus ($M =$

2,8). Išryškėjo statistiškai silpnas ryšys ($r = 0,260$, $p = 0,02$) tarp šių žemiausiai vertinamų faktorių. Pagrįstai galima daryti prielaidą, jog studentų negebėjimas komunikuoti užsienio kalba ne tik trukdė studijų medžiagos paieškai internete ir bibliotekoje, bet ir dalyvauti moksliniuose tyrimuose ir tarptautinėse mainų programose. Apie tai bus kalbama 2.8 skyriuje.

6 pav. Įgyjamų gebėjimų vertinimas (4 balų skalė)

Analizuojant studentų asmeninio tobulėjimo įsivertinimą studijų programos šakų atžvilgiu, buvo pastebėta, kad vertinimai pagal šakas neturi statistiškai reikšmingų skirtumų (5 lentelė).

Įgyjamų gebėjimų įsivertinimas pagal studijų programos šakas

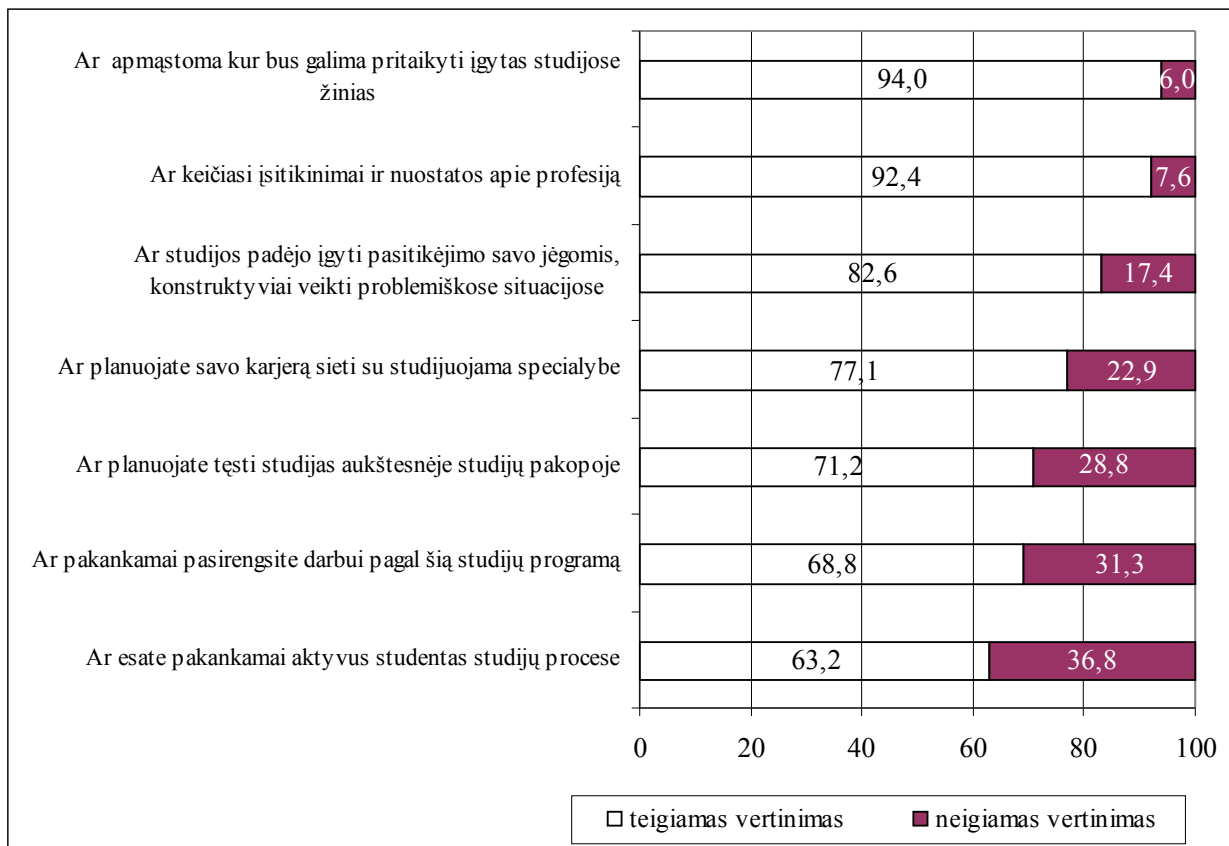
<i>Gebėjimai</i>	SPL		SPK		P
	M	SD	M	SD	
Gebėjimas kritiškai vertinti ir analizuoti perduodamas žinias	3,04	0,37	3,10	0,39	0,36
Gebėjimas atlikti mokslinį tyrimą, taikyti mokslinio darbo metodus	2,79	0,54	2,79	0,54	0,94
Gebėjimas kūrybiškai taikyti žinias netradicinėse situacijose	3,04	0,64	3,00	0,57	0,55
Gebėjimą laisvai komunikuoti žodžiu (viešai) ir raštu	3,01	0,68	3,00	0,70	0,99
Gebėjimas dirbti komandoje ir (priklausomai nuo situacijos) savarankiškai priimti sprendimus	3,35	0,62	3,25	0,51	0,24
Užsienio kalbų mokėjimas	2,59	0,72	2,73	0,87	0,24
Profesiniai gebėjimai ir įgūdžiai	2,89	0,50	2,89	0,63	0,94
Praktiniai gebėjimai (pvz. rengti individualias programas, rašyti pamokų planus ir kt.)	2,86	0,70	2,86	0,82	1,00

* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba

Analizuojant anketinių duomenų skirtumus pagal studentų kursus (1 lentelė 5 priede) pastebėta, kad IV kurso studentai labiau nei antro ir trečio kurso studentai vertino savo praktinius gebėjimus ($p = 0,00$), profesinius gebėjimus ir įgūdžius ($p = 0,03$) bei gebėjimą dirbti komandoje ir savarankiškai priimti sprendimus ($p = 0,03$). Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad aukštesnio kurso studentai, išklausę daugiau dalykų, turi didesnę studijų patirtį nei žemesnių kursų studentai.

Analizuojant respondentų nuomonę profesinį rengimąsi studijų metu (7 paveikslas), paaiškėjo, kad 94 proc. studentų apmąsto kur galės pritaikyti įgytas žinias. Studijų metu daugumos studentų (92,4 proc.) nuomone keitėsi jų įsitikinimai ir nuostatos apie profesiją. 82,6 proc. studentų pritaria nuomonei, kad studijos padėjo įgyti pasitikėjimo savo jėgomis ir konstruktyviai veikti problemiškosiose situacijose. Savo karjerą sieti su studijuojama specialybe planavo 77,1 proc. studentų. Įdomu tai, kad vertindami veiksnius, lėmusius studijų pasirinkimą, 66 proc. studentų minėjo, kad įstojo beveik atsitiktinai. Vadinasi, studijų metu keitėsi jų nuostatos į teigiamą pusę. 71,2 proc. studentų nurodė, kad planuoja tęsti studijas aukštesnėje studijų pakopoje. Į klausimą ar studentai jaučia, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą teigiamai atsakė 68,8 proc. studentų.

Tyrimo duomenimis 63,2 proc. studentų pasisakė, jog yra aktyvūs studijų procese. Tyrimo metu nepastebėta jokio statistinio ryšio tarp studentų aktyvumo studijų procese ir studijų pasirinkimo motyvacijos.

7 pav. Studentų nuomonė vertinant savo profesinį pasirengimą, proc.

Lyginant tyrimo rezultatus, išryškėjo statistiškai reikšmingas atsakymų skirtumas tarp studentų studijuojančių skirtingas studijų programos šakas (6 lentelė). Studijuojantys logopedijos šaką geriau ($p = 0,01$) vertino savo pasirengimą darbui pagal studijuojamą programą (1 pav. 5 priede) nei studijuojantys specialiujų poreikių vaikų kūno kultūros pedagogikos, kineziterapijos šaką. Taip pat pastebėta, jog savo karjerą sieti su studijuojama specialybe planuoja daugiau ($p = 0,02$) studijuojančių SPL nei SPK studentų (2 paveikslas 5 priede).

6 lentelė

Studentų tobulėjimo įsivertinimo skirtumai pagal studijų programos šakas

<i>Klausimas</i>	SPL		SPK		p*
	M	SD	M	SD	
Ar apmąstote kur profesinėje veikloje galėsite pritaikyti įgytas studijose žinias?	3,49	0,69	3,32	0,71	0,10
Ar studijos padėjo įgyti pasitikėjimo savo jėgomis, konstruktyviai veikti problemiškosiose situacijose?	3,09	0,79	3,02	0,87	0,69
Ar manote, jog esate pakankamai aktyvus studentas studijų (mokymosi) procese?	2,63	0,80	2,78	0,77	0,30
Ar jaučiatės, kad studijų metu pakankamai pasirengsite darbui pagal šią studijų programą?	2,89	0,87	2,51	0,97	0,01
Ar planuojate savo karjerą sieti su studijuojama specialybe?	3,22	0,88	2,89	0,94	0,02
Ar planuojate tęsti studijas aukštesnėje studijų pakopoje?	2,91	1,17	2,97	1,10	0,90

* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba

Respondentų nuomonės analizė kursų atžvilgiu (2 lentelė 5 priede) parodė, kad ketvirto kurso studentai manė esantys aktyvesni studijų procese nei trečio ir antro kurso studentai ($p = 0,01$). Lyginant teiginio „ar pakankamai pasirengs darbui pagal studijuojamą studijų programą“ vertinimus nustatyta, kad geriau jautėsi žemesnio kurso t.y antro studentai ($p = 0,001$). Tai galėtų būti paaiškinta tuo, kad jie, turėdami daugiau laiko iki studijų baigimo, mažiau kritiškai vertino studijų programą ir kelė mažesnius reikalavimus.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė studentų tobulėjimo teiginių statistines sąsajas (7 lentelė). Rezultatai parodė, kad studentų aktyvumas susijęs su jų pažangumu ($r = 0,233$, $p = 0,005$). Studentai, kurie studijas rinkosi dėl žinių apie neigaliųjų problemas ir noro jiems padėti, geriau vertino savo praktinius gebėjimus ($r = 0,202$, $p = 0,015$) ir profesinius sugebėjimus ($r = 0,212$, $p = 0,011$). Nustatytas statistinis ryšys tarp savo praktinių gebėjimų vertinimo, studentų aktyvumo ($r = 0,358$, $p = 0,000$), apmąstymo kur galės pritaikyti įgytas studijose žinias ($r = 0,217$, $p = 0,009$) ir savo profesinių sugebėjimų vertinimo ($r = 0,613$, $p = 0,000$).

Respondentų savo profesinių gebėjimų vertinimas koreliuoja su studentų aktyvumu studijų procese ($r = 0,471$, $p = 0,000$) ir nuojauta, jog pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą ($r = 0,294$, $p = 0,000$). Pastebėtos sąsajos, kad aktyvūs studentai labiau apmąsto,

kur galės pritaikyti įgytas studijose žinias ($r = 0,227$, $p = 0,006$) ir labiau jaučia, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą ($r = 0,285$, $p = 0,001$).

Koreliaciniai ryšiai atspindi tai, kad studentai, kurie planavo savo karjerą sieti su studijuojama specialybe, studijas rinkosi, nes jiems buvo aiškios profesinės karjeros galimybės ($r = 0,269$, $p = 0,001$), studijų pasirinkimą lėmė žinios apie neįgaliųjų problemas ir noro jiems padėti ($r = 0,332$, $p = 0,000$). Tuo tarpu, studentai, kurie šias studijas pasirinko tik dėl to, kad reikia turėti aukštojo mokslo diplomą, nesusiejo savo karjeros su studijuojama specialybe ($r = -0,393$, $p = 0,001$) ir jie mažiau planavo tęsti studijas aukštesnėje studijų pakopoje ($r = -0,205$, $p = 0,015$).

7 lentelė

Kintamųjų porų koreliaciniai ryšiai , vienetais

Teiginiai	Teiginiai	Koreliacijos koeficientas r	p
Yra pakankamai aktyvus studentas studijų procese	Pažangumas	0,233**	0,005
Savo praktinių gebėjimų vertinimas	Studijų pasirinkimą lėmė žinios apie neįgaliųjų problemas ir noras jiems padėti	0,202**	0,015
Savo praktinių gebėjimų vertinimas	Yra pakankamai aktyvūs studentas studijų procese	0,358**	0,000
Savo praktinių gebėjimų vertinimas	Apmąsto kur galės pritaikyti įgytas studijose žinias	0,217**	0,009
Savo profesinių gebėjimų vertinimas	<i>Studijų pasirinkimą lėmė žinios apie neįgaliųjų problemas ir noras jiems padėti</i>	0,212**	0,011
Savo profesinių gebėjimų vertinimas	<i>Savo praktinių gebėjimų vertinimas</i>	0,613**	0,000
Savo profesinių gebėjimų vertinimas	Jaučia, kad pakankamai pasirengsite darbui pagal šią studijų programą	0,294**	0,000
Savo profesinių gebėjimų vertinimas	<i>Yra pakankamai aktyvūs studentas studijų procese</i>	0,471**	0,000
Yra pakankamai aktyvus studentas studijų procese	Apmąsto kur galės pritaikyti įgytas studijose žinias	0,227**	0,006
Jaučia, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą	Yra pakankamai aktyvus studentas studijų procese	0,285**	0,001
Planuoja savo karjerą sieti su studijuojama specialybe	Stojo, nes aiškios profesinės karjeros galimybės	0,269**	0,001
Planuoja savo karjerą sieti su studijuojama specialybe	Studijų pasirinkimą lėmė žinios apie neįgaliųjų problemas ir noras jiems padėti	0,332**	0,000
Planuoja savo karjerą sieti su studijuojama specialybe	Stojo tik dėl to, kad reikia turėti aukštojo mokslo diplomą	-0,393**	0,000
Stojo tik dėl to kad reikia turėti aukštojo mokslo diplomą	Planuoja tęsti studijas aukštesnėje studijų pakopoje	-0,205*	0,015

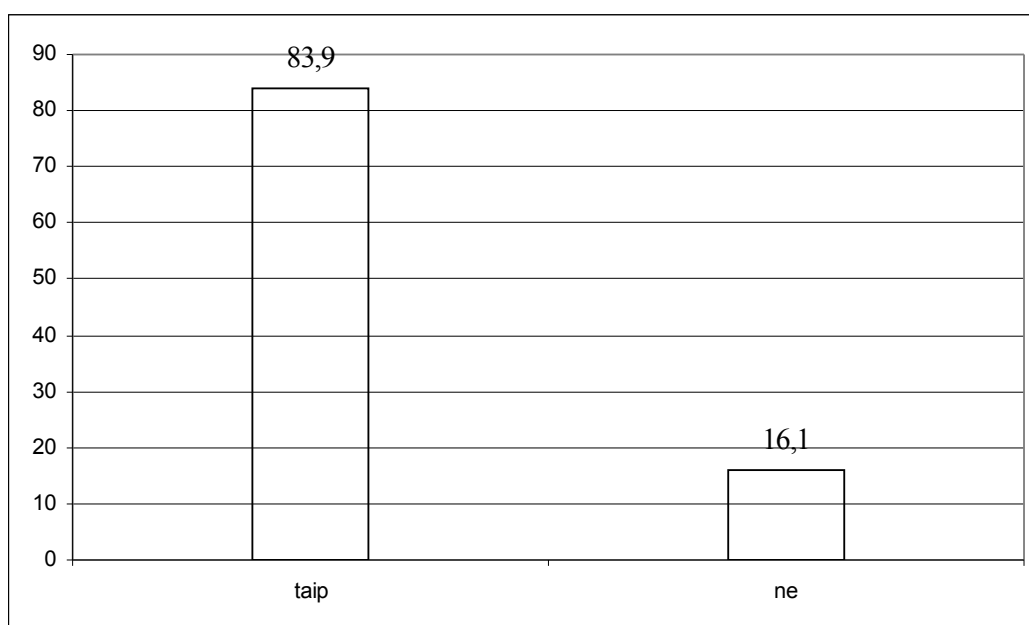
- * Koreliacijos koeficientai reikšmingi 0,05 lygmeniu.
- ** Koreliacijos koeficientai reikšmingi 0,01 lygmeniu.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad studentų tobulėjimui studijų metu turi įtakos studijų pasirinkimo motyvai, studentų aktyvumas studijų procese, ateities planų siejimas su siekiama specialybe. Taigi, neabejotina, jog studijų kokybei turi įtakos studijuojančiųjų profesiniai interesai.

2.6. Studentų nuomonės apie akademinį personalą analizė

Akademinio personalo kvalifikacija yra svarbus studijų kokybę lemiantis veiksnys. Nuo dėstytojų kvalifikacijos, gebėjimo organizuoti studentų darbą, gebėjimo konstruoti studijų procesą orientuotą į studentų kompetencijų plėtotę, kurti asmeninio studentų tobulėjimo sąlygas ir užtikrinti adekvačius studijų rezultatų vertinimo metodus, dėmesį sutelkiant ne į diagnostinį, o į formuojamąjį vertinimą, priklauso studijų kokybės gerinimo prielaidos (Galkutė, 2008).

Anketinės apklausos duomenys parodė, jog dauguma respondentų (83,9 proc.) manė, kad dėstytojo kvalifikacijai didelę reikšmę turi mokslinis laipsnis (8 pav.).

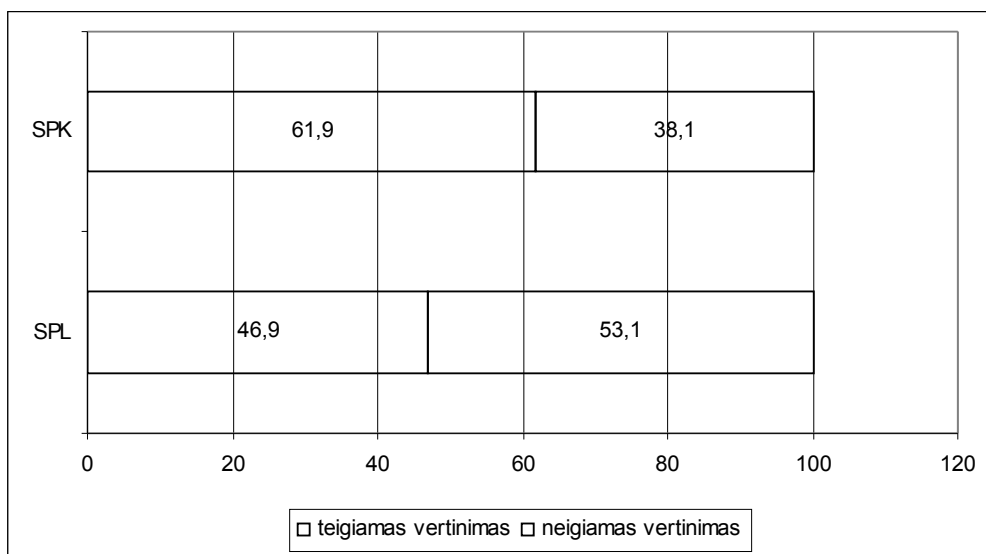
8 pav. Dėstytojų kvalifikacijos reikšmės vertinimas, proc.

Studento, kaip asmenybės formavimas labai susijęs su studento ir dėstytojo lygiavertiškais santykiais. Autoritariniai santykiai formuoja užguitą, nedrąsų, neryžtingą žmogų, tuo tarpu pagarbūs santykiai, laisvas žodis, diskusijos ugdo laisvą ir kūrybingą asmenybę (Ruškus, 2003).

Anketavimo duomenys pagal programos šakas (9 pav. bei 1 lentelė 6 priede) rodo, kad, dėstytojų ir studentų bendradarbiavimą SPK studentai geriau vertino nei SPL ($p = 0,02$). Čia būtų galima paminėti, kad tokiems rezultatams įtakos galėjo turėti Medicinos pagrindų katedros darbuotojų dedamos pastangos gerinti studijų kokybę.

Lyginant respondentų atsakymus į šį klausimą pagal kursus, statistiškai reikšmingas skirtumas neišryškėjo (2 lentelė 6 priede). Tačiau pastebėta, kad geriau studentų ir dėstytojų

bendradarbiavimą vertino antro kurso studentai. Teigiamai į šį klausimą atsakė 69 proc. antrakursių, trečiakursių - tik 45 proc., o ketvirtakursių – 48 proc. ($p = 0,4$).

9 pav. Studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo vertinimas pagal programos šakas, proc.

Apibendrinant dėstytojų ir studentų bendradarbiavimo vertinimus, galima atkreipti dėmesį, kad būtų galima skirti daugiau iniciatyvos atviresniam ir nuoširdesniam bendradarbiavimui tiek iš dėstytojų, tiek iš studentų pusės.

Tyrime buvo siekta išsiaiškinti kokia studentų nuomonė apie dėstytojų veiklą pagal pateiktus 13 atskirų klausimų. Respondentų buvo klausama kokia dalis dėstytojų savo veikla atitinka pateiktiems teiginiams. Atsakymų variantai galėjo būti: „vienas kitas“, „mažiau kaip pusė“, „daugiau kaip pusė“ ir „beveik visi“.

Tyrimo rezultatai kaip respondentai vertino dėstytojų veiklą atsispindi 10 paveiksle ir 1 paveiksle 6 priede.

Geriausiai studentai vertino dėstytojų supažindinimą su dalyko tikslu ir mokymosi planais ($M = 3,52$). 63 proc. studentų manė, kad tai atlieka beveik visi dėstytojai ir 29 proc. - tai atlieka daugiau kaip pusė dėstytojų. Tik 3 proc. respondentų teigė, kad tai atlieka vienas kitas dėstytojas.

Taip pat respondentai gerai vertino paskaitų metu sudarytas galimybes diskutuoti ir būti išklaustytiems ($M = 3,15$). Kad tai atlieka beveik visi dėstytojai nurodė 44 proc. respondentai, daugiau kaip pusė dėstytojų – 35 proc. respondentai, o kad vienas kitas dėstytojas – 7 proc. respondentų.

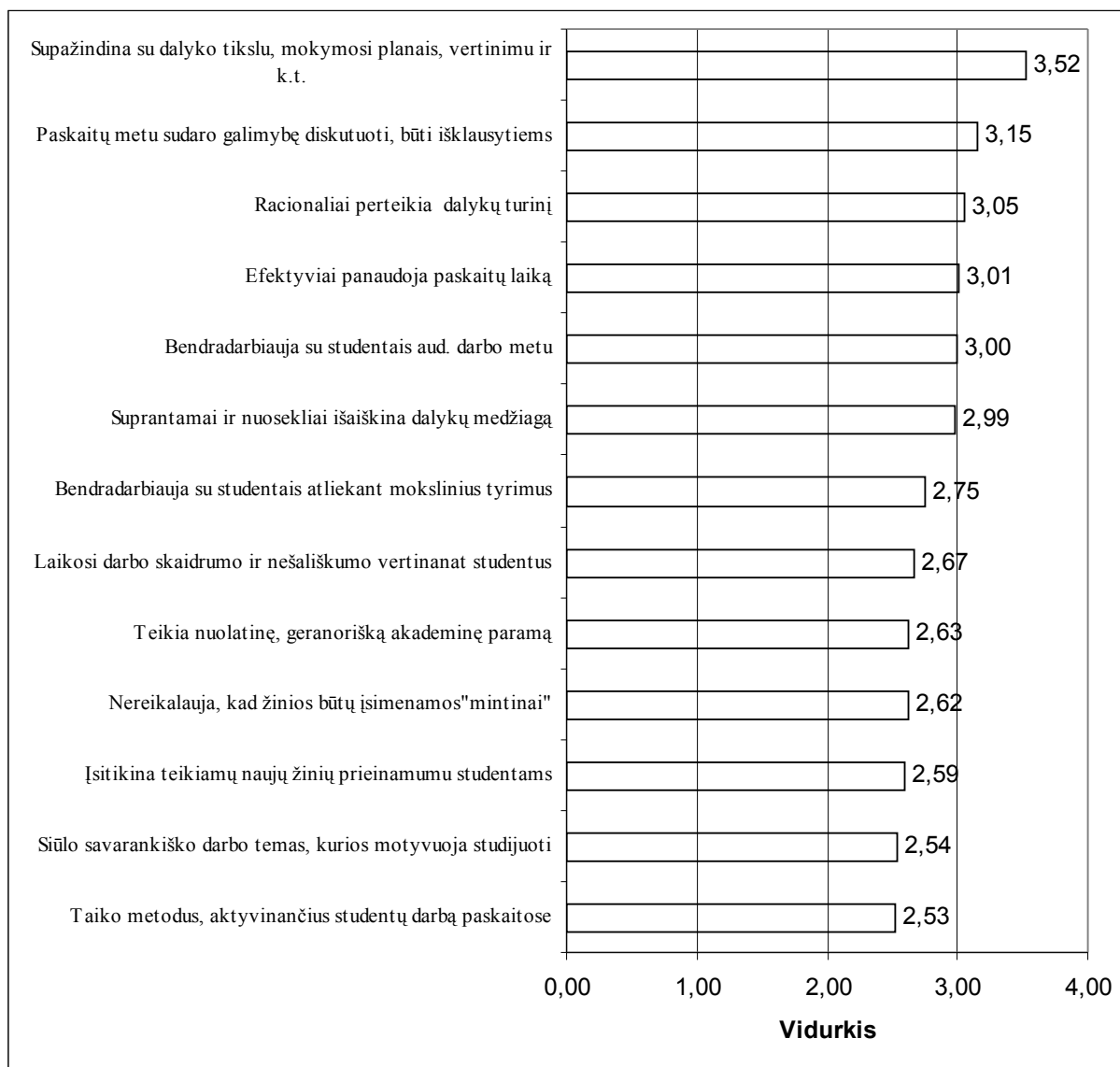
Gerai įvertintas racionalus dalykų turinio perteikimas - temos nedubliuojamos, atitinka studijų programos keliamus tikslus ir uždavinius ($M = 3,05$). Kad tai atlieka beveik visi dėstytojai

manė 30 proc. studentų, 52 proc. respondentų manė, kad tai atlieka daugiau kaip pusė dėstytojų, 11 proc. - mažiau kaip pusė dėstytojų, ir tik 7 proc. - vienas kitas.

Kiek mažiau palankiai respondentai vertino teiginį „dėstytojai nereikalauja, kad žinios būtų įsimenamos mintinai, o atsiskaitymo metu „žodis žodin“ atkartojamos“ ($M = 2,62$). Kad taip elgiasi beveik visi dėstytojai nurodė 25 proc. respondentai, daugiau kaip pusė dėstytojų – 32 proc. respondentai, mažiau kaip pusė dėstytojų – 23 proc., o kad vienas kitas dėstytojas – 20 proc. respondentų. Pastebėta, kad atsakinėjant į šį klausimą, respondentų grupių viduje nuomonės labai išsiskyrė. Atsakymų į šį klausimą standartinis nuokrypis 1,1 patvirtina, jog respondentų nuomonių sklaida yra nehomogeniška, kai tuo tarpu respondentų nuomonė kitais klausimais buvo daug vienodesnė.

Menkiau palankiai respondentai vertino teiginį „dėstytojai įsitikina teikiamų naujų žinių prieinamumu studentams“ ($M = 2,59$) ir teiginį „dėstytojai siūlo savarankiško darbo temas, kurios motyvuoja studijuoti“ ($M = 2,54$).

Mažiausiai palankiai respondentai vertino teiginį „dėstytojai taiko metodus, aktyvinančius studentų darbą paskaitose. Kad tai atlieka beveik visi dėstytojai manė 15 proc. studentų, 44 proc. respondentų manė, kad tai atlieka daugiau kaip pusė dėstytojų, 21 proc. - mažiau kaip pusė dėstytojų ir 20 proc. respondentų - vienas kitas dėstytojas.

10 pav. Akademinio personalo veiklos vertinimas (4 balų skalė).

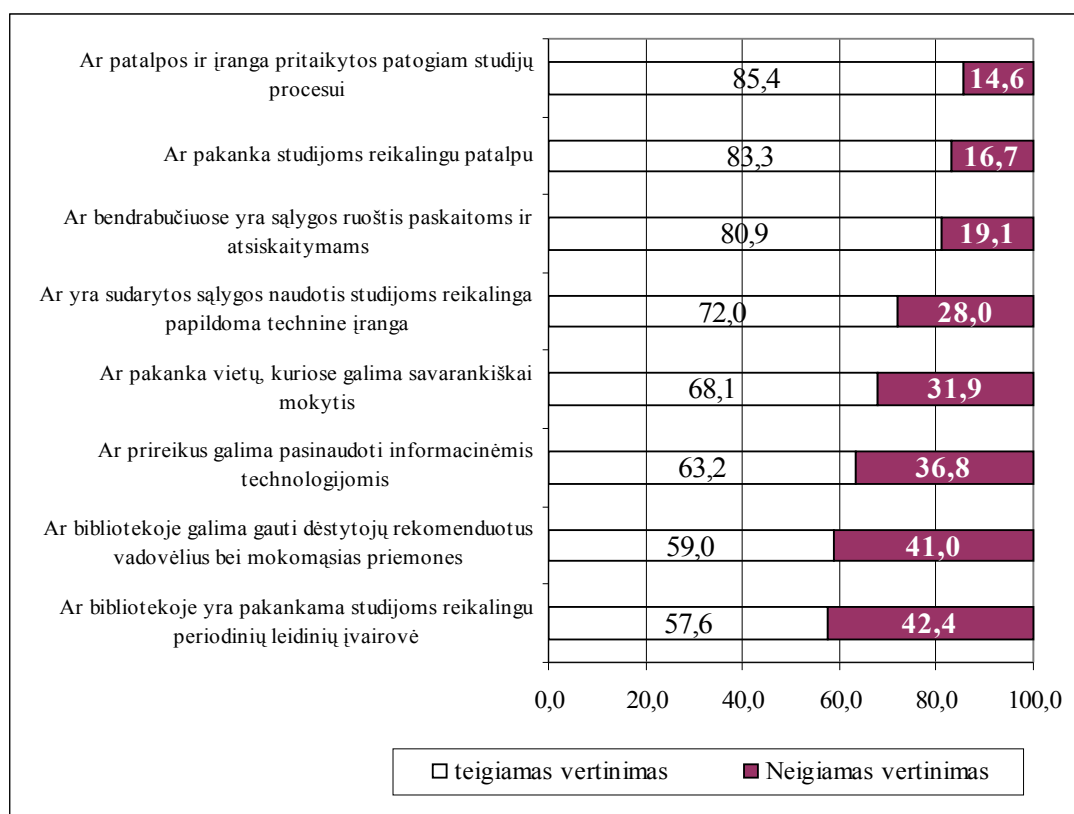
Tyrimo duomenimis statistiškai pagrįstų skirtumų nei tarp skirtingų kursų, nei tarp programos šakų studentų atsakymų neišryškėjo.

Apibendrinant tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog respondentai dėstytojų kompetencijas ir veiklą iš esmės linkę vertinti pakankamai gerai. Žinoma, vertinimai yra susiję su kiekvieno studento asmenine patirtimi ir jų negalima priimti vienareikšmiškai. Tačiau dėstytojams lieka neišnaudotos galimybės įvairinti metodus, skatinti studentų aktyvumą ir labiau atsižvelgti į studentų interesus. Labai svarbu, kad dėstytojais palaikytų partnerystę ir plėtotų lygiavertiškus santykius.

2.7. Materialinių resursų vertinimas

Materialiniai resursai yra lengvai matomas ir vertinamas kokybės aspektas. Šiame tyrime vertinant materialinius universiteto išteklius atsižvelgta į auditorijų pakankumą, jų pritaikomumą, techninių įrenginių ir aparatūros naudojimo galimybes, literatūros gausą ir įvairovę bibliotekoje ir kt.

Tyrimo rezultatai rodo (11 pav.), jog respondentai geriausiai vertino patalpų ir įrangos pritaikomumą patogiam studijų procesui ir jų pakankumą – teigiamai atitinkamai atsakė 85,4 proc. ir 83,3 proc. apklaustųjų. Taip pat 80,9 proc. respondentų teigė, kad bendrabutyje yra sąlygos ruošti paskaitoms ir atsiskaitymams, nors ne visi apklaustieji patys gyvena bendrabutyje. 68,1 proc. respondentų nurodė, kad yra pakankamai vietų bibliotekoje, skaitykloje, fojė, koridoriuose, kuriose galima savarankiškai mokytis. 72 proc. respondentų pritarė teiginiui, kad yra sudarytos sąlygos naudotis studijoms reikalinga papildoma technine įranga (kopijuokliais, spausdintuvais ir kt.). Mažiau palankiai respondentai vertino galimybę pasinaudoti informacinėmis technologijomis (kompiuteriais ir internetu). Šį teiginį teigiamai įvertino 63,2 proc. respondentų. Labiausiai studentų netenkina situacija mokomosios medžiagos atžvilgiu. Į teiginius „bibliotekoje galima gauti dėstytojų rekomenduotus vadovėlius bei mokomąsias priemones“ ir „bibliotekoje yra pakankama studijoms reikalingų periodinių leidinių įvairovė“ atitinkamai teigiamai atsakė 59 proc. ir 57,6 proc. respondentų.

11 pav. Studentų nuomonės apie materialinius resursus, proc.

Tačiau lyginant respondentų nuomonę apie literatūros pakankamumą bibliotekoje, SPL studentai linkę manyti, kad jiems labiau nei SPK studentams trūksta tiek dėstytojų rekomenduojamų vadovėlių bei mokomųjų priemonių ($p = 0,03$), tiek periodinių leidinių įvairovės ($p = 0,03$).

Vertinant materialinius resursus, respondentams buvo pateiktas atviras klausimas “Ką, jūsų nuomone, reikia keisti, kad aplinka būtų geriau pritaikyta studijoms?” iš kurio atsakymų (1 lentelė 7 priede) galima spręsti ką labiausiai respondentai aktualizuoja. Nors patalpas ir įrangą respondentai vertino pakankamai aukštai, jie pageidautų daugiau poilsio zonų fakultete. Taip pat studentai mano, kad reikėtų šiuolaikiškesnių ir galingesnių informacinių technologijų priemonių.

Nemažai pastabų studentai išreiškė dėl literatūros kiekio ir įvairovės trūkumo bibliotekoje. Reikia pastebėti, kad apklausos metu dėl renovacijos neveikė universiteto biblioteka, kuriai vėliau pradėjus veikti labai pagerėjo sąlygos studentams ne tik pasinaudoti įvairia literatūra, interneto prieigomis, informacinėmis technologijomis, bet ir surasti patogią vietą savarankiškam darbui.

Vis dėlto, keletas respondentų išreiškė nuomonę, kad universiteto materialiniai resursai yra pakankamai geri ir nieko keisti nereikia. Vadinasi, jie yra patenkinti esama situacija. Žinoma, išlaikyti ir gerinti materialinę bazę yra nuolatinis ir nemažai lėšų reikalaujanti procesas.

Remiantis apklausos rezultatais, pagrįstai galima daryti išvadą, kad labiausiai studentų netenkina esama situacija dėl mokomosios medžiagos trūkumo.

2.8. Išorinių ryšių palaikymo ir plėtojimo vertinimas

Universiteto bendradarbiavimas su kitomis institucijomis ir organizacijomis gali teigiamai paveikti studijų kokybę, todėl vertėtų ištirti jos naudingumą (I.Savickienė, K. Pukelis, 2004). Pukelis, Pileičikienė (2006) nurodo, jog dėstytojų ir studentų dalyvavimas savo šalies ir tarptautiniuose projektuose, tarptautinėse dėstytojų ir studentų mainų bei mobilumo programose, atitinkančiose studijų programos tikslus, yra svarbus studijų atvirumo parametras bei jos kokybės kriterijus.

Šioje apklausoje analizuojant išorinių ryšių vertinimą buvo siekta išsiaiškinti kokia studentų nuomonė pagal pateiktus 5 atskirus klausimus. Apklausos rezultatai rodo (7 lentelė), kad skirtingų programos šakų studentai į klausimus atsakinėjo panašiai. Visi respondentai pripažino,

kad bendradarbiavimas su kitomis aukštosiomis mokyklomis, organizacijomis, darbdaviais yra svarbus (SPL – 100 proc. ir SPK – 96,8 proc.). Taip pat respondentai pripažino ryšio su absolventais reikšmingumą (atitinkamai 88,9 proc. ir 93,7 proc.). Pakankamai gerai buvo vertinama suteikiama informacija apie studijas užsienyje pagal manų programas (atitinkamai 79 proc. ir 79,4 proc.).

Anketinės apklausos rezultatai parodė, kad SPK studentai aktyviau nei SPL dalyvauja kartu su dėstytojais visuomenei svarbiuose projektuose ($p = 0,002$). Į šią veiklą buvo įsitraukę 33,3 proc. SPK studentų, o SPL – 21 proc. studentų.

Svarbus studijų programos atvirumo rodiklis - studentų, išvykusių studijuoti į užsienio aukštąsias mokyklas, skaičius. Į klausimą ar buvo dalyvavę tarptautinėse manų programose panašiai atsakė tiek SPL, tiek SPK studentai – atitinkamai 13,6 proc. ir 23,8 proc.

7 lentelė

Išorinių ryšių palaikymo ir plėtojimo vertinimas pagal programos šakas

Klausimas	SPL		SPK		p*
	taip	ne	taip	ne	
Ar manote, kad bendradarbiavimas su kitomis aukštosiomis mokyklomis, organizacijomis, darbdaviais yra svarbus?	100,0	0,0	96,8	3,2	0,12
Ar manote, kad fakulteto ryšys su absolventais yra reikšmingas?	88,9	11,1	93,7	6,3	0,76
Ar informacija apie studijas užsienyje yra vieša ir prieinama?	79,0	21,0	79,4	20,6	0,63
Ar su dėstytojais dalyvaujate visuomenei svarbiuose projektuose?	21,0	79,0	33,3	66,7	0,002
Ar esate dalyvavę tarptautinėse mainų programose?	13,6	86,4	23,8	76,2	0,11

* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba

Lyginant respondentų nuomonę apie išorinius ryšius pagal kursus (1 lentelė 8 priede), paaiškėjo, jog antro ir trečio kurso studentai aktyviau nei ketvirto kurso studentai dalyvavo kartu su dėstytojais visuomenei svarbiuose projektuose ($p = 0,01$). Galima manyti, kad IV kurso studentai studijuodami baigiamajame kurse turėjo mažiau laiko dalyvavimui įvairiuose projektuose. Tačiau pastebėta, kad per ilgesnį studijų laikotarpį daugiau III ir IV kurso studentų nei II kurso teko dalyvauti tarptautinėse studentų mainų programose ($p = 0,02$). Tyrimas atskleidė statistiškai reikšminą ryšį tarp užsienio kalbų mokėjimo ir dalyvavimo tarptautinėse mainų programose ($r = 0,308$, $p = 0,000$). Galima daryti prielaidą, kad studentų noras dalyvauti tarptautinėse mainų programose susijęs su jų užsienio kalbų mokėjimu.

Apibendrinant galima teigti, jog studentams yra svarbus išorinių ryšių plėtojimas. Studentų dalyvavimas įvairiuose projektuose iš dalies priklauso ir nuo dėstytojų aktyvumo šioje

sirtyje. Šioje srityje SPK studentai yra aktyvesni, kadangi jie kartu su Medicinos pagrindu katedros dėstytojais dalyvauja visuomenės sveikatos ugdymo projektuose. Apskritai, šioje srityje didesnę vaidmenį turėtų vaidinti savanorystė, kuri mūsų tautos sąmonėje dar nėra populiari.

2.9. Studijų kokybės užtikrinimo vertinimas

Studijų kokybės užtikrinimas lemia studijų kokybės lygį. Savickienė (2006) nurodo, kad studijų užtikrinimas yra informacijos apie studijas rinkimas, sisteminimas ir analizė, studijavimo sąlygų atitikimo užsibrėžtiems reikalavimams nustatymas gautų rezultatų pagrindu, įvairių privalumų plėtojimas, atskleistų trūkumų priežasčių išaiškinimas ir jų šalinimas. Vertinimo rezultatai turėtų būti skelbiami viešai. Kaip pažymi Galkutė (2008), svarstant studijų kokybės tobulinimo aktualijas, grindžiamas studentų požiūrio tyrimais, prasmingi yra ne vidutiniai įverčiai (esant didelei nuomonių įvairovei, jie gali rodyti neblogą rezultatą), o žemiausi vertinimai, nurodantys „karštus“ taškus.

Šiame tyrime siekta išsiaiškinti studentų nuomonę apie studijų kokybės vertinimo ir gautų duomenų valdymo procesus. Paskutiniame, aštuntame, bloke surašyti teiginiai, kurie daugiau ar mažiau susiję studijų kokybės vertinimu. Tyrimo rezultatai lyginant pagal studijų programos šakas atsispindi 8 lentelėje. Didžioji dauguma studentų (SPL – 88,8 proc., SPK – 88,9 proc.) yra dalyvavę apklausose apie studijų kokybę, tačiau tik mažiau nei pusė studentų (SPL – 40,7 proc., SPK – 47,6 proc.) mano, kad atsižvelgiama į studentų mintis ir pasiūlymus. Išryškėjo statistikai reikšmingas skirtumas, jog SPK studentai aktyviau nei SPL dalyvavo fakultete rengiamose diskusijose apie studijų kokybę ($p = 0,01$). Beveik visi studentai pritarė, jog studijų kokybės tobulinimas fakultete turėtų būti labiau reprezentuojamas. Taip pat beveik visi (SPL – 93,8 proc., SPK – 93,7 proc.) studentai pageidautų daugiau sužinoti apie apklausų rezultatus studijų kokybės klausimais.

Nemaža dalis respondentų (SPL – 63 proc., SPK – 66,7 proc.) pažymėjo, kad savo studijas galėtų apibūdinti, kaip „kiekybę be kokybės“. Aiškinantis, ką respondentai mano apie pokyčių studijų programoje reikalingumą, nustatyta, kad dauguma respondentų (SPL – 83,3 proc., SPK – 79,4 proc.) pageidauja pokyčių.

Studijų kokybės užtikrinimo vertinimas pagal studijų programos šakas

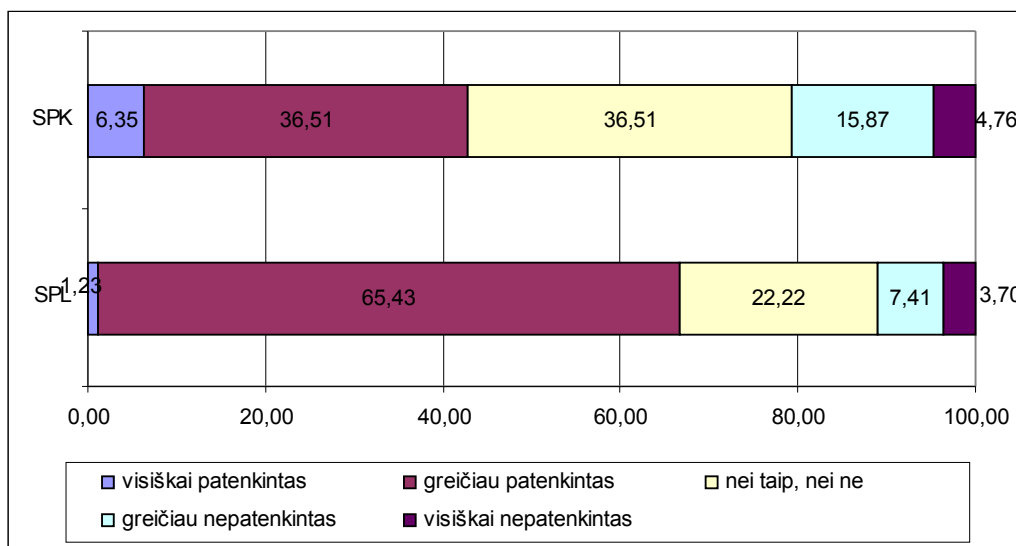
Teiginiai	SPL		SPK		p*
	taip	ne	taip	ne	
Ar esate anksčiau dalyvavę apklausoje apie studijų kokybę?	88,8	11,2	88,9	11,1	0,88
Ar manote, kad atsižvelgiama į studentų mintis ir pasiūlymus dėl studijų proceso gerinimo?	40,7	59,3	47,6	52,4	0,32
Ar dalyvaujate fakultete rengiamose diskusijose apie studijų kokybę?	27,2	72,8	47,6	52,4	0,01
Ar manote, kad studijų kokybės tobulinimas fakultete turėtų būti labiau reprezentuojamas?	100,0	0,0	95,2	4,8	0,09
Ar pageidautumėte daugiau sužinoti apie apklausų rezultatus studijų kokybės klausimais?	93,8	6,2	93,7	6,3	0,52
Ar savo mokymąsi galėtumėte apibūdinti, kaip „kiekybę be kokybės“?	63,0	37,0	66,7	33,3	0,52
Ar reikalingi pokyčiai toje studijų programoje, kurią Jūs studijujete?	83,3	16,7	79,4	20,6	0,55

* tikrinta Mann-Whitney U neparametriniu testu, reikšmingumo slenksčiu p pasirinkta 0,05 riba

Analizuojant studijų kokybės užtikrinimo vertinimą pagal kursus nuomonės taip pat buvo panašios (1 lentelė 9 priede). Išryškėjo, kad antro kurso studentai buvo mažiau ($p = 0,00$) dalyvavę apklausose apie studijų kokybę. Tai yra labai logiška, nes trečio ir ketvirto kurso studentai turi didesnę studijų patirtį. Įdomu tai, kad antro kurso studentai labiau nei vyresniųjų kursų ($p = 0,02$) mano, jog atsižvelgiama į studentų mintis ir pasiūlymus dėl studijų proceso gerinimo.

Apibendrinant galima teigti, kad studentų kaip vertintojų pastabos yra paskata nuolat tobulinti kokybės užtikrinimo sistemą ir skleisti daugiau informacijos apie fakultete įgyvendinamą pažangą, atliktus tyrimus.

Taip pat šioje tyrimo dalyje respondentų buvo prašoma bendrai įvertinti savo pasitenkinimą studijomis (12 pav.). Teigiamas nuostatas išreiškė 66,66 proc. SPL studentų ir 42,86 proc. SPK. Tai patvirtino ir statistiškai reikšmingi skirtumai tarp studijų programos šakų: SPL studentai ($M = 3,53$) geriau nei SPK ($M = 3,23$), vertino savo pasitenkinimą studijomis ($p = 0,02$).

12 pav. Pasitenkinimo studijomis vertinimas pagal studijų programos šakas, proc.

Apklausoje rezultatai apie studentų pasitenkinimą studijomis pagal kursus (2 lentelė bei 1 paveikslas 9 priede) parodė, kad yra statistiškai reikšmingų skirtumų: antro kurso studentai ($M = 3,76$) geriau nei trečio ($M = 3,15$) ir ketvirto ($M = 3,34$) vertino savo pasitenkinimą studijomis ($p = 0,01$).

Koreliacinės analizės rezultatai atskleidė kai kurias statistines sąsajas (9 lentelė). Nustatyta statistinė priklausomybė tarp studentų dalyvavimo fakulteto rengiamose diskusijose apie studijų kokybę ir studentų dalyvavimo kartu su dėstytojais visuomenei svarbiuose projektuose ($r = 0,286$, $p = 0,001$).

Nustatyta, kad studentų savo studijų apibūdinimas kaip „kiekybę be kokybės“ neigiamai susijęs su teiginiu, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią specialybę. ($r = -0,312$, $p = 0,000$). Teigiami statistiniai ryšiai nustatyti tarp pasitenkinimo studijomis ir studijų pasirinkimą lėmusio veiksnio – žinių apie neigiamųjų problemas ir noro jiems padėti ($r = 0,224$, $p = 0,007$). Esminiai ryšiai atspindi priklausomybę tarp pasitenkinimo studijomis ir studentų pojūčio, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą ($r = 0,532$, $p = 0,000$) bei studentų planais savo karjerą sieti su studijuojama specialybe ($r = 0,500$, $p = 0,000$).

Kintamųjų porų koreliaciniai ryšiai, vienetais

Teiginiai	Teiginiai	r	p
Studijų pasirinkimą lėmė žinios apie neįgaliųjų problemas ir noras jiems padėti	Pasitenkinimas studijomis	0,224**	0,007
Planuoja savo karjerą sieti su studijuojama specialybe	Pasitenkinimas studijomis	0,500**	0,000
Jaučia, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą	Pasitenkinimas studijomis	0,532**	0,000
Jaučia, kad pakankamai pasirengs darbui pagal šią studijų programą	Savo mokymąsi apibūdina kaip „kiekybę be kokybės“	- 0,312**	0,000
Su dėstytojais dalyvauja visuomenei svarbiuose projektuose	Dalyvauja fakultete rengiamose diskusijose apie studijų kokybę	0,286**	0,001

** Koreliacijos koeficientai reikšmingi 0,01 lygmeniu.

Šioje tyrimo dalyje taip pat buvo pateiktas klausimas pusiau atviro tipo klausimas apie tai, ką reikėtų keisti, norint pagerinti studijų kokybę, kad būtų įdomiau ir naudingiau studijuoti, rengtis būsimai profesinei veiklai. Respondentų atsakymai buvo suskirstyti į atskiras kategorijas (10 lentelė).

Išanalizavus studentų išsakytas nuomones pastebime, jog jie labiausiai pasigedo praktinių žinių ir gebėjimų (N = 35). Studentai pageidautų didesnių teorijos sąsajų su praktinėmis žiniomis. Jie teigė, jog jiems trūksta praktinių užsiėmimų. Praktinių žinių stygius įgyjant universitetinį išsilavinimą nurodomas ir kituose tyrimuose (LR ŠMM, 2005)⁴. Vis tik, būtų galima pažymėti, kad universitetinės studijos labiau orientuotos ne į praktinį paruošimą. Čėsnaite (2002) pažymi, kad aukštųjų universitetinių mokyklų ugdymo turinys yra kognityvinės krypties ir, kad absolventams stinga praktinio pasirengimo gebėjimo. Galima daryti išvadą, kad respondentai savo studijas ir tolimesnę karjerą labiau siejo su praktiniu pritaikymu nei tolimesne mokslinė veikla arba studentams nebuvo aiški universitetinio išsilavinimo esmė ir skirtumas nuo profesinio.

Respondentai taip pat išsakė savo nuomones susijusias su studijų programos šakomis. Studentai pasigedo daugiau dalykų susijusių su studijuojamos programos šaka. SPL studentai (N = 9) daugiau pageidautų dalykų susijusių su logopedija, o SPK studentai (N = 17) – su kūno kultūros pedagogika ir kineziterapija. Studentai skundėsi per mažai gaunantys žinių susijusių su specializacijomis ir per dideliu krūviu studijuojant įvairias specialiąsias didaktikas.

Respondentai (N = 14) akcentavo praktikų organizavimo tobulinimo poreikį. Studentai pageidautų informatyvesnių praktikos instruktažų, praktikos aptarimų naudingumo, tinkamesnio

⁴ Mokslinio tyrimo ataskaita (2005). LR ŠMM.

praktikos laiko parinkimo ir praktikos vietos pasirinkimo problemų sprendimo. Studentai minėjo, kad studijuojant ketvirtame kurse atlikti 2 praktikas yra labai sudėtinga, kadangi tuo pačiu metu tenka rašyti baigiamąjį bakalauro darbą.

Dėl studijų programos tobulinimo respondentai pateikė 16 teiginių. Studentai siūlė mažinti specialiųjų didaktikų modulių kiekį studijų programoje. Taip pat jie akcentavo, kad patirdami didelį krūvį, negalintys atlikti visų užduočių. Studentai atkreipė dėmesį į tai, kad ne visada užduočių krūvis atitinka dalyko kreditų skaičių. Taip pat jie nevertina kai kurių dėstomų dalykų reikšmingumo, laikydami juos nesvarbiais, o kai kurie dalykai, jų manymu, kartojasi. Keli respondentai (N = 5) išreiškė neigiamą požiūrį apie studijuojamą programą ir nusivylimą.

Studentai (N = 9) reiškia poreikį racionalesniam paskaitų tvarkaraščių sudarymui. Jų manymu tvarkaraštyje yra daug „langu“ ir jis sudaromas visiškai neatsižvelgiant į studentų patogumą, o tik „kaip patogiau dėstytojams“.

Taip pat buvo respondentų (N = 4), kurie išsakė „kooperuotos studijų“ problemas. Jų manymu tokios studijos nėra itin naudingos, atvykus įstaigas studentai nenoriai priimami, studentai nekompetentingai vertina vieni kitų darbus.

Nustatyta, kad respondentai vertindami akademinį personalą, pageidautų, jog dėstytojais taikytų pažangesnius dėstymo metodus (N = 11). Studentai linkę manyti, kad „kai kurie dėstytojais remiasi „atgyvenusiais“ dalykais, sena literatūra“, „dėsto tuos pačius dalykus kaip prieš 20-30 metų“. Galima įžvelgti, kad studentai nepatenkinti, vyresnio amžiaus pedagogais. Taip pat studentai išreiškė nuoširdesnio dėstytojų bendravimo su studentais poreikį (N = 7). Studentai norėtų, kad keistųsi dėstytojų požiūris į studentus ir santykiai taptų lygiavertiškesni. Taip pat, studentai (N = 6) pageidautų efektyvesnio dėstymo. Jų nuomone, kai kurie dėstytojais „tuščiažodžiauja ir dažnai visiškai nukrypsta nuo temos“. Žinoma, labai svarbi studentų požiūrio įvairovė, nors kaip teigia Stake ir Cisneros-Cohoernuor (2000), nėra vienintelio teisingo dėstymo stiliaus, kuris tiktų visiems dėstytojams ar būtų geras visose situacijose, vis dėl to jis atlieka svarbų vaidmenį gerinant dėstymo kokybę.

Studentų siūlymai ir pastabos

Reiškiamų poreikių struktūrinės dalys	Siūlymus ir pastabas iliustruojantys teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
	<i>Studijų organizavimo vertinimas</i>	

<p>Didesnės teorijos sąsajos su praktine veikla poreikis</p>	<p>„Paskaitose turėtų būti pateikiama daugiau praktinių pavyzdžių“ „Kad būtų daugiau praktikos, nes šiuo metu daugiau laiko ir dėmesio skiriame teorijai“ „Norėčiau, kad mažiau būtų didaktikų, mažiau teorijos. Norėtuši daugiau praktikos“ „Reikėtų atsisakyti ar pakoreguoti tas paskaitas, kuriose „sausas“ kalimas (pvz., istorija, geografija). Tai nėra naudinga, tik vargina“ „Manau, studijų programoje turėtų būti daugiau praktinės veiklos“ „Reikėtų daugiau paskaitų, kurių mums reikės dirbant, o ne pvz., kaip istorijos paskaitos, kur tą pusmetį vos ne daugiausia reikia mokytis, o savo profesiniame darbe jos nelabai panaudosime“ „Nes kai kurių paskaitų pvz., istorijos, mums nereikės tolimesnėje praktinėje veikloje“ „Mums daugiausia kišama teorija, o geriau būtų, kad parodytų kaip tai atlikti praktiškai. Pvz., planus ar kokias kitas užduotis, kai užduoda pateiktų pavyzdį kaip daryti“ „Reikėtų mažinti krūvius, nekišti vien sausos teorijos, daug įdomiau viską būtų praktiškai pritaikyti“ „Reikėtų daugiau praktikos ir mažiau sausos, iškalamos teorinės medžiagos“ „Kuo daugiau analizuoti, pildyti reikalingus dokumentus, nes kai pradedi dirbti – nemoki jų pildytis, nes niekas nemokė“ „Daugiau grupinio darbo, išvykų į įstaigas, o ne vien sausos teorijos išklausymo“ „Labai daug teorijos, kurios panašios į kitus dalykus“ „Teorinės paskaitos ne itin naudingos, dauguma dėstytojų diktuoja kas jų knygose. Kiek žinoma srautinės neprivalomos, bet dauguma žymi esančius ir lankomumas turi įtakos dalyko galutiniam įvertinimui“ „Trūksta praktikos, lankymosi įvairiose įstaigose. Gauname daug teorijos, tačiau nesugebame jos atitinkamai pritaikyti“ „Galėtų būti naudojama daugiau vaizdinės medžiagos, daugiau praktikos“ „Kad nebūtų vien tik sausos teorinės žinios, reikėtų daugiau stebėti, analizuoti, o ne vien prie senos literatūros“ „Daugiau praktikos“ „Galėtų būti daugiau praktinių užsiėmimų per paskaitas ar po jų“ „Daugiau praktikos nei nereikalingos teorijos“ „Būtų naudingiau įgyti daugiau praktinių žinių, o ne vien teorinių“ „Daugiau praktinė veiklos, bendravimo su neįgaliaisiais „ „Turėtų būti mažiau teorijos, o daugiau praktikos“ „Galėtų būti daugiau darbo kolektyve, mažiau sausos teorijos, daugiau išvykų į įstaigas, stebėti mūsų profesijos specialistų“ „Manau labai daug teorijos gauname, o praktinių dalykų mažiau“ „Teorinės žinias labiau sieti su praktika“ „Daugiau praktinių darbų, o ne tik teorijos“</p>	<p>35</p>
--	---	-----------

<p>Didesnio dėmesio studijų programos šakų dalykams:</p> <p>(SPK)</p>	<p>„Manau, kad per daug yra pedagoginių dalykų, mažai turim kineziterapijos, kūno kultūros“</p> <p>„Manyčiau, jei yra žodis kineziterapija, tai ir turėtume to mokytis plačiau, ir šis žodis TURI rašytis į studijas, nes niekas manim nepatikės, kad mokiausi kineziterapijos jei ji nebus įrašyta diplome“</p> <p>„Daugiau valandų skirti kineziterapijai ir kūno kultūrai, ne vien pedagogikai“</p> <p>„Norėčiau, kad nebeliktų didaktikų, o daugiau būtų kineziterapijos“</p> <p>„Mano nuomone, reikėtų atsižvelgti į dėstomus dalykus plačiau t.t. mes studijuojame kūno kultūrą ir kineziterapija kaip specializaciją, tačiau kūno kultūros dabar iš vis nebeturime, o kineziterapijos labai mažai. Dėstytojai labiau spaudžia matematika, istorija nei kineziterapija“</p> <p>„Manau per daug yra didaktikų. Kas liečia kineziterapija, beveik nėra paskaitų. Turėtų būti mažiau teorijos, o daugiau praktikos“</p> <p>„Daugiau kineziterapijos, mažiau spec. pedagogikos ir priverstinio darbo su spec. poreikių vaikais. Apgauti studentai jaučiasi dėl šios specialybės... Žiauru...“</p> <p>„Daugiau dėmesio skirti kineziterapijai, o dabai ji tarsi antraeilis dalykas, atrodo, kad čia ruošiami mokytojai, o kineziterapija paskutinėje vietoje. Be to, dingo kūno kultūra, todėl jei dabar reiktų iš naujo stoti, žinodama, kad nebus kūno kultūros, nestočiau į šią specialybę“</p> <p>„Turėtų būti peržiūrėta studijų programa, nes studijuojami dalykai neatitinka specialybės. Rašau darbą kūno kultūros katedroje, bet tokio dalyko kaip kūno kultūra neturiu“</p> <p>„Daugiau dėmesio skirti kineziterapija ir mažiau dėmesio didaktikoms“</p> <p>„Visiškai panaikino sporto užsiėmimus, tai manau reiktų juos grąžinti, nes mokomės kūno kultūrą. Na, o šiaip tai labai neįdomi studijų programa, neverta dėmesio“</p> <p>„Pirmiausia, informuoti stojančiuosius, kad tai NE kineziterapija ir kūno kultūra, o tik spec. pedagogika“</p> <p>„Reikėtų daugiau paskaitų, kurios būtų susijusios su specialybe, pvz., kaip kūno kultūra, kad būtume geri specialistai“</p> <p>„Keisti kai kuriuos dalykus. Manau, didaktikos ir kineziterapija visiškai nesiriša“</p> <p>„Labiau sisteminti visas dėstomas didaktikas šioje studijų programoje; kūno kultūrai skirti kreditų ir dėstyti kaip visus dalykus“</p> <p>„Daugiau paskaitų susijusių su kineziterapija“</p> <p>„Su spec. pedagogika ateities nesieju. Domiuosi kineziterapija ir kūno kultūra, tačiau tenka nusivilti, kai IV kurse nėra nei vieno iš šių dalykų, studijavimas tampa nebe dėl specialybės, o dėl diplomo“</p>	<p>17</p>
---	--	-----------

<p>(SPL)</p>	<p>„Labiau atsižvelgti į logopediją (skirti daugiau laiko logopedijos paskaitoms, mažiau kitiems dalykams), mažiau sureikšminti antraeilius dalykus“</p> <p>„Taip pat manau reikėtų atskirti logopedijos ir specialiosios pedagogikos specialybes, kad specialistai būtų tinkamai parengiami. Per sunku mokytis dviejų specialybių gerai“</p> <p>„Reikėtų daugiau dalykų įdėti į studijų programą, kurie yra reikalingi ir kurie pravers ateityje, pvz., tai kas būtų susiję su logopedija. Manau, istorija nėra reikalinga“</p> <p>„Kadangi planuoju baigus būti logopedė, tai trūksta praktinių žinių, mokomės tik teoriją“</p> <p>„Norėtusi daugiau žinių apie pačią logopediją, o ne paskubomis pro ją prabėgti, nes daugiau visos paskaitos skirtos specialiesiems pedagogams, o ne logopedams ruošti“</p> <p>„Norėtusi daugiau praktikos – logopedijos srityje“</p> <p>„Studijuojau logopedija, o jos mokiausi vos 1,5 metų. Tai nieko per tą laiką ir neišmokau“</p> <p>„Manau, kad reiktų išskirti logopedija ir spec. pedagogiką kaip dvi atskiras studijų programas. Nes dabar mažai dėmesio skiriama logopedija, o daug – spec. pedagogikai. Galėtumėte apie tai pamąstyti“</p> <p>„Konkrečiai logopedijos paskaitų ir kurso man nepakako. Jis galėjo tęstis ir IV kurse. Taip pat turėtų būti suteikta galimybė rinktis studijuoti specialybę t.y. dabar mes esame spec. pedagogai – logopedai. O kodėl mes negalime būti tik logopedai, arba tik spec. pedagogai, nes šiuo metu mes neišmanome nei vieno, nei kito“</p>	<p>9</p>
--------------	--	----------

<p>Studijų programos tobulinimo poreikis</p>	<p>„Per daug didaktikų, yra nereikalingų, morališkai pasenusių modulių, kurie neteikia jokios naudos“, „Daugiau dėmesio skirti kineziterapija ir mažiau dėmesio didaktikoms“ Nedėstyti tų pačių dalykų kelis kartus, daug kas kartojasi III kurse, mažiau dėstyti nereikalingą teoriją. „Atsisakyti, kai kurių mokomųjų dalykų“ „Turėtų būti sumažintas informacijos perteklius, dar katą peržvelgti studijų planai studentų naudai, nes apkrova labai didelė, todėl nespėjama laku pristatyti visų darbų“, „Reikėtų parinkti ir „šalinti“ mokomuosius dalykus, kurie kartojasi“, „Kiek yra siūloma kreditų, tiek ir turėtų būti dirbama, o ne kaip už 6 ar pan.“, „Turėtų būti mažesnis krūvis, nes neįmanoma viską spėti ir turi daryti darbus naktimis. Ir yra daug nereikalingų dalykų“, „Nepatogu kai yra maišomi bendrieji ir specialybiniai dalykai. Kartais nukenčia tikrai reikalingos žinios nuo tų kurios nėra svarbiausios, bet užima daug laiko“ „Galbūt programoje yra tokių dalykų, kurie mūsų specialybei reikalingi“ „Reikėtų pakeisti ir palikti pačius svarbiausius dalykus, kurie būtų plačiau analizuojami ir būtų skiriama daugiau laiko jiems išmokti. Turėtų būti akcentuojama, kurie dalykai bus ypač reikalingi“ „Manau, kad galėtų būti išbraukti tie dalykai iš studijų programos, kurių gali ir neprireikti arba, kad tie moduliai būtų paprastesni ir būtų galima daugiau laiko skirti svarbesniems ir pagrindiniams specialybės moduliams“ „Manau reikėtų daugiau praveisti užsiėmimų apie studijas, dalyvauti pokalbiuose su pačiais studentais“ „Mano nuomone, yra mokoma kai kurių dalykų visai ne „į temą“. Taip pat per daug informacijos gaunu iš karto“ „Nereikėtų vidury studijų išimti iš programos dalykus, kurie buvo įrašyti stojant. Labai jau nerimtai atrodo universitetas su savo tokiais poelgiais ir elgiasi taip kaip vadovybei geriau“ „Kiek yra siūloma kreditų, tiek ir turėtų būti dirbama, o ne kaip už 6 ar pan.“ „Mano nuomone, vadovybė turėtų kalbėtis su dėstytojais, išaiškinti jiems, kad jei jo dėstomas dalykas turi 2 kreditus, tai darbo turi būti daug mažiau, nei 7 kreditams“ „Turėtų būti mažesnis krūvis, nes neįmanoma viską spėti ir turi daryti darbus naktimis. Ir yra daug nereikalingų dalykų“ „Stodama į šią specialybę tikėjau si studijuoti visiškai ne tai, kas yra dabar dėstoma“ „Stodama į šią specialybę tikėjau si daugiau, nei dabar studentai gauna. Programoje yra daugybė nereikalingų dalykų, kuriems sugaištama daugiausia laiko. Dėstomas dalykas, turintis 2 kreditus užima 8-11 valandų per savaitę (darbo namuose ir ne tik) kada ruoštis svarbiems, specialybė dalykams?“ „Nedaryti tokios specialybės! Tai neįmanomas dalykas – iš vieno žmogaus daro trigubą specialistą, bet rezultatas baisus – nieko nemokstame! Ir perspėkite 1 kurse ar prieš įstojant, o ne 3 kurso metu, kad mūsų specialybė – niekam tikusi. Bjauru net į paskatas eit“ „Manau, kad paskaitos turėtų būti labiau akcentuotos į tai, kokių dalykų prireiks rengiantis būsimai profesinei veiklai, kad nereikėtų mokytis dalykų kurių neprireiks“</p>	<p>20</p>
--	---	-----------

<p>Praktikų organizavimo tobulinimo poreikis</p>	<p>„Paskutiniaisiais metais galėtų būti tik viena praktika, spec pedagogo aukštesnėse klasėse, o ne abi, nes sunku spėti, nes dar reikia ruošti egzaminams ir rašyti bakaluro darbą“</p> <p>„Keisti praktikų laiką“</p> <p>„Praktikai vieta man netinkama. Kiekvieną dieną turėsiu važiuoti 40 km. Ir grįžti (suspėti į darbą). Kadangi Šiauliuose praktikai laisvų vietų nėra. Kas pirmiausia spėja užsirašyti tie ir laimingi, o dirbu tai pagal specialybę“</p> <p>„Praktikos aptarimas yra nelabai tikslingas. Kur kas naudingiau organizuoti susitikimus prieš praktiką, nes tuomet kyla daugiausiai klausimų“</p> <p>„Liepia atlikti praktiką, tačiau atlikimo vietos nepasiūlo, turi pats ieškotis, važinėti“</p> <p>„Praktikos vietų skaičius Šiauliuose yra 20, o studentų vien 4 kurse – 100. Tai gi vyksta politika „susirask pats“</p> <p>„Pedagoginės praktikos instruktažas buvo labai neinformatyvus“</p> <p>„Pasirinkti praktikos nebuvo galimybės, tačiau nesigailiu tomis įstaigomis, nes gavau daug naudingos informacijos „</p> <p>„Atliekant žemesniųjų klasių pedagogo praktiką studentams buvo liepiama patiems ieškotis praktikos atlikimo vietos, o logopedo praktikos liepiama atlikti tik Šiauliuose“</p> <p>„SPK programoje: daugiau laiko skirti praktikai“</p> <p>„Reikėtų tiems studentams, kurie ruošiasi eiti į praktiką, duoti mažiau darbų, nes dar prieš pat praktiką likus dviem savaitėm dėstytojai sukėlė visus darbus ir juos norint atlikti reikia per galvą versti, o su dėstytojais susitarti nėra šansų“</p> <p>„Daugiau dėmesio skirti praktikai, apsilankymams mokyklose, sanatorijose. 1 kurse stebėti ne tik spec. pedagogų darbą, bet ir kineziterapeutų“</p> <p>„Nereikalinga yra psichologinė užduotis praktikos metu. Nes, anot studentų, nė vienas jos nedaro nuoširdžiai“</p> <p>Mes pykstame, kad skirtingai nei kitose šalies aukštosiose mokyklose turime labai daug praktikių (per 4 m. – 5), tačiau jos labai mums naudingos</p>	<p>14</p>
--	---	-----------

Racionalesnio tvarkaraščių sudarymo poreikis	<p>„Tvarkaraščiai sudaromi kaip patogiau dėstytojams, o „langai“ mūsų problema“,</p> <p>„Tarpai tarp paskaitų neigiamai įtakoja mokymąsi tiems kurie gyvena ne bendrabutyje, pvz., yra 1 ir 5 paskaita“</p> <p>„Dėl tvarkaraščio sudarymo galima pasakyti, kad jis yra labai nepalankus studentams. Daug langų, todėl dirbti galimybės nėra“</p> <p>„Manau, turėtų būti patogesnis tvarkaraštis“</p> <p>„Kartais atrodo, kad mokomasi vakariniame skyriuje, nes ryte paskaitų nėra, paskaitos popiet, kai grįžtama 7 vakare labai nepatogu. Labiau atsižvelgiama į dėstytojams patogų laiką“</p> <p>„Tvarkaraštis sudarytas visiškai neatsižvelgiant į studentą. Paskaitos prasideda 8.00, baigiasi 19.00., o vyksta tik 3-4 paskaitos. Visa diena užimta, mokyti reikia naktį“</p> <p>„Per šiuos studijų metus nepastebėjau jokio derinimosi studentų iš dėstytojų pusės. Per savaitę laikyti 3 egzaminus ir niekam nerūpi ar tai įmanoma“</p> <p>„Reiktų keisti tvarkaraštį ir dėstytojai galėtų tarpusavyje susitarti, kad paskaitos pagal temas eitų sklandžiai ir nuosekliai“</p> <p>„Na, reiktų daugiau derinti paskaitų laiką, kad būtų parinkti tinkami tvarkaraščiai, nes daug studentų yra nepatenkinti tuo dėl darbo, nes norėtų dirbt.“</p>	9
Kooperuotų studijų tobulinimo poreikis	<p>„Manau, kad kooperuotos studijos ne itin naudingos. Jos užima daug daugiau laiko nei paskaitos, informacija tikrai neįsisavinama“</p> <p>„Taip pat norėčiau pasakyti apie kooperuotų studijų niuansus. Manau, kad studentai darbus įvertina neteisingai“</p> <p>„Mažiau reiktų studentus siuntinėti po visokias įstaigas, nes mokyklų darbuotojai nenori į mus net žiūrėti. Jaučiame jų antipatiją. Tai tikrai nėra malonu, jaustis nepageidaujamu“</p> <p>„Taip pat kooperuotų studijų veikla netenkina daugelį studentų. Studentai vertina kitų darbus ir net neskaitę. Tai daug darbo ir didelis krūvis. Vieną dėstytoja per paskaitą kalba, o po to reikalauja to, apie ką nesuteikė informacijos. Po to liepia eiti į įstaigą į kurią nenoriai mus priima“</p>	4
	Pedagoginio personalo veiklos vertinimas	
<i>Dėstytojai</i> Pažangesnių mokymo metodų taikymo poreikis	<p>„Norėčiau, kad būtų mažiau „sovietų“ laikų dėstytojų ir mokyti tik tai, ko ateičiai reikės“</p> <p>„Yra dėstytojų, kurie dar moko iš Tarybų Sąjungoje spausdintų knygų“</p> <p>„Dėstytojai kai kurie turėtų keistis. Kiti jau yra per seni, dėsto senomis metodikomis, labai neįdomu“</p> <p>„Dauguma dėstytojų per egzaminus nori, kad atsakytume į klausimus žodis į žodį iš knygos. Dauguma paskaitų neįdomios“</p> <p>„Visų pirma, turėtų keistis kai kurių dėstytojų dėstymo stilius, nes dabar jau nebe tie laikai, kaip buvo seniau kai viską turi „kalti“ ir pan.“</p> <p>„Konservatyvūs dėstytojai neįdomiai veda paskaitas, dėstymo sovietinis – „iškalimas“</p>	11

<p><i>Dėstytojai</i> Nuoširdesnio bendradarbiavimo poreikis</p>	<p>„Manau, kad dauguma dėstytojų nėra nuoširdūs ir iškilus problemoms neatsižvelgia į studentų naudą“ „Daugiau nuoširdesnio dėstytojų bendradarbiavimo su studentais, nenusistatymo prieš studentus iš anksto“ „Dėstytojai pasako vieną, o daro kitą“ Vyrauja dėstytojo ir studento netolygumas studijų procese. Projektų veikla, trūksta glaudesnio bendradarbiavimo tarp studentų ir dėstytojų. Visų pirma, turėtų keistis dėstytojų mokymo metodai, jų požiūris į studentą „Pakeisčiau pagyvenusius dėstytojus, nes jie mūsų nesupranta, negu jaunesni dėstytojai“ „Norėtuši dėstytojų „pasikėlimo“ mažėjimo“</p>	<p>7</p>
<p><i>Dėstytojai</i> Efektyvesnio dėstymo poreikis</p>	<p>„Kai kurių dėstytojų paskaitose nesuprantu apie ką iš vis kalba, nes daug tuščiažodžiauja ir dažnai visiškai nukrypsta nuo temos“ Daug „pilsto iš tuščio į kiaurą“ „Kad kai kurie dėstytojai šnekėtų į temą, o ne nusišnekėtų“ „Yra dėstytojų, kurie kalba be reikalo“ „Norėčiau, kad dėstytojai savo dalyką ne „sausai“ dėstytų, o daugiau praktiškai rodytų filmų, eitų į įvairias įstaigas. Žinoma, kai kurie taip ir daro“ „Visų pirma reiktų, kad dėstytojai išdėstytų teorinę medžiagą, o paskui reikalautų pritaikyti praktikoje. (Kai kurie pirma liepia padaryti užduotis, o paskui išdėsto teorinę medžiagą)“</p>	<p>6</p>
	<p>„Reikėtų priimti jaunų dėstytojų daugiau, nes senieji dėstytojai turi susiformavusius savo stereotipus ir nėra atviri naujovėms. Dažnai net nėra aišku, ko jie moko“ „Kai kurie dėstytojai remiasi „atgyvenusiais“ dalykais, sena literatūra, o iš mūsų reikalauja naujovių, nenaudoti senų terminų“ „Daug dėstytojų dėsto tuos pačius dalykus kaip prieš 20-30 metų. Dabar daug kas pasikeitę, o programos ir jų turinys tos pačios“ „Pasigendu komandinio darbo grupėse, projektų. Praktiškai visi atsiskaitymai baigiasi galutiniu egzaminu, o tai labai pasenęs metodas“ „Visų pirma reiktų, kad dėstytojai išdėstytų teorinę medžiagą, o paskui reikalautų pritaikyti praktikoje. (Kai kurie pirma liepia padaryti užduotis, o paskui išdėsto teorinę medžiagą)“</p>	

Išvados

Tyrimo *hipotezė* tikėtina, kad studentų nuomonė apie studijas susijusi su subjektyviais veiksniais – studijuojama studijų programos šaka, studijų metais, studijų pasirinkimo motyvacija, pasitvirtino.

1. Tyrimas parodė, kad ŠU Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto specialiosios pedagogikos studijų programos studentų studijų pasirinkimą labiausiai įtakojo šie veiksniai: 1) įstojo daug nesvarstydami, beveik atsitiktinai, bet vis labiau įsitikinantys studijuoją rimtą specialybę, 2) turimos žinios apie neįgaliųjų problemas ir noras jiems padėti. Pirmasis veiksnys labiau įtakojo SPL studentų pasirinkimą, o antrasis – SPK studentus.
2. Tyrimo rezultatai leido pastebėti, jog motyvuotai pasirinkę studijų programą studentai geriau vertino savo praktinius ir profesinius gebėjimus bei planavo savo karjerą sieti su studijuojama specialybe.
3. Studentų apklausa parodė, kad studentų netenkina neracionalus tvarkaraščio sudarymas, kai mažai atsižvelgiama į studentų poreikius.
4. Būsimieji specialieji pedagogai pasigedo didesnių teorijos sąsajų su praktine veikla. Studentų nuomone, studijų programa suteikia pakankamai teorinių žinių, tačiau trūksta praktinių įgūdžių bei gebėjimų ugdymo.
5. Studentų nuomone, dėstytojai turėtų taikyti daugiau metodų aktyvinančių studentų darbą paskaitose ir siūlyti savarankiško darbo temas motyvuojančias studijuoti.
6. Studentus tenkina studijų aplinka: pritaikyti kabinetai ir auditorijos, pritaikyta įranga, Tačiau studentų nuomone, studijuojant sunku gauti visą reikalingą literatūrą. Literatūrą trūkumą labiau akcentavo SPL studentai.
7. Studentai aukštai vertino išorinių ryšių palaikymo ir plėtojimo reikšmę, tačiau patys pakankamai aktyviai nedalyvavo projektuose ar programose.
8. Tyrimo analizė kursų aspektu parodė, kad trečio kurso studentai kritiškiau vertina daugelį sričių. Tuo tarpu, antro kurso studentų daugelis vertinimų yra aukštesni.
9. Studijų programos šakų atžvilgiu savo studijomis labiau patenkinti buvo SPL studentai, o kursų atžvilgiu – antras kursas.
10. Studijų programos šakų vertinimo aspektu savo karjerą sieti su studijuojama specialybe planavo daugiau SPL studentų, kurie, taipogi, geriau vertino savo pasirengimą darbui.

LITERATŪRA

1. Alifanovienė, D., Ališauskienė, S., Ambrukaitis, J., Kepalaitė, A., Pokštas, V. (2007). Specialiosios pedagogikos studijų programos vertinimas: studijuojančių požiūris. *Specialusis ugdymas*, 1 (16), 151-161.
2. Alkin, M. C., McNeil J. D. (2000). Curriculum Evaluation. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. <http://search.epnet.com/custlogin.asp?custid=s4864746>. (žiūrėta 2007-11).
3. Allan, A. (2007). Aukštojo mokslo kokybės vadyba: teoriniai principai ir praktinės prielaidos. *Aukštojo mokslo kokybė ir praktika: respublikinės mokslinės praktinės konferencijos medžiaga*. Šiauliai: Šiaulių kolegija.
4. Barnett, R. (1992). *Improving Higher Education: Total Quality Care*. London: SRHE/Open University Press, 217.
5. Bologna Declaration. (1999). <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf> (žiūrėta 2008-11-12).
6. Burnard, P. (1991). A Method of Analyzing Interview Transcripts in Qualitative Research. *Nurse Researcher*, 11, 461-466.
7. Butkienė, J., Bartuševičienė, V. (2006). Aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimas Bolonijos proceso kontekste. *Mokslo Lietuva* 16 (350). <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva/node/95>. (žiūrėta: 2007-11-18).
8. Campbell, C., Rozsnyai, Ch. (2002). Quality assurance and the development of Course Programmes. *Papers on Higher Education. Bucharest*. <http://www.cepes.ro/publications/pdf/Campbell&Rozsnyai.pdf> (žiūrėta 2007 12).
9. Crosby, P. (1979). *Quality is Free: The Art of Making Quality Certain*. New York, NY: McGraw-Hill.
10. Čėsnaite, B. (2002). Studijų kokybė: aukštųjų mokyklų absolventų vertinimas. *Filosofija, sociologija*, 3, 27-33.
11. Čižas, A. (1995). Studijų kokybės vertinimas. *Mokslo Lietuva*, 7. <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva>
12. Čižas, A. (1996). Studijų kokybė ir jų vertinimo perspektyva. *Lietuvos mokslas ir pramonė: konferencijos pranešimų medžiaga*. (p. 42 – 47). Kaunas.
13. Dabartinės kalbos žodynas. Lietuvių kalbos institutas. <http://www.autoinfa.lt/webdic/>
14. Dienys, V., Pukelis, K., Žiliukas, P. (2003). Institucinis mokslo ir studijų vertinimas: neišvengiamas modernios valstybės požymis ar dar viena biurokratinė užgaida Lietuvoje? *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste: konferencijos pranešimų medžiaga* (p. 15-27). Kaunas: VDU.
15. ENQA. (2005). *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf (žiūrėta 2007-10-15).
16. Galkutė, L. (2008). Kas lemia studijų kokybę: tyrimo analizė. <http://www.smm.lt/>

- svietimo_bukle/analizes.htm (žiūrėta 2009-02-18).
17. Harvey, L., Green, D. (1993). Defining Quality. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 1 (18), 9-34.
 18. International Organization for Standardization (ISO). (2003). *ISO Standard Compendium: ISO 9000 – Quality Management* (10th ed.).
 19. Jankauskaitė, D., (2008). *Socioedukacinių studijų programų kokybės vertinimas: studijuojančių požiūris*. (Nepublikuotas magistro darbas, Šiaulių universitetas, 2008).
 20. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius.
 21. Juodaitytė, A. (2004). Studijų kokybė aukštojoje mokykloje: valdymo filosofija ir prakseologija. *Aukštojo mokslo kokybė*, 1 (1), 12-25.
 22. Juran, J. M. (1970). Consumerism and Product Quality. *Quality Progress*, 3 (7), 18-27.
 23. Kas yra Bolonijos procesas ir kokia jo nauda Lietuvos aukštojo mokslo institucijoms? <http://www.socrates.lt/data/t/downloads/-NaudaLietuvai.ppt> (Žiūrėta: 2007-04-26).
 24. Laužackas, R. (2005). Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas. Kaunas: VDU I-kl.
 25. Laužackas, R. (2008). Aukštojo mokslo kokybės fenomenas: kontekstas ir turinys. *Aukštojo mokslo kokybė: Aukštojo mokslo kokybės forumo steigiamosios konferencijos medžiaga*. Kaunas. <http://www.ktu.lt/AMK/pranesimai/Lauzackas.ppt> (žiūrėta 2008-11-10).
 26. Lewis, R.G., Smith, D.H. (1994), *Total Quality in Higher Education*. Florida: St Lucia Press, 10-20.
 27. Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti valdyba (2005) *Bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštųjų mokyklų pagrindines ir vientisąsias studijas 2005 metais taisyklės*. Kaunas: DAKRA.
 28. Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti valdyba (2006) *Bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštųjų mokyklų pagrindines ir vientisąsias studijas 2006 metais taisyklės*. Kaunas: DAKRA.
 29. Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti valdyba (2007) *Bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštųjų mokyklų pagrindines ir vientisąsias studijas 2007 metais taisyklės*. Kaunas: DAKRA.
 30. Misiūnas, M. (2007). Vidinė kokybės užtikrinimo sistema ir jos įgyvendinimas Kauno kolegijoje. *Aukštojo mokslo kokybė*, 4, 38-52.
 31. Moorley, L. (2003). Quality and power in higher education. Berschire. Open University Press https://eliser.lib.sp.edu.sg/ELSR_Website/Login/Web_StaffStudent_Login.aspx (žiūrėta 2008-10-08)
 32. Pociūtė, B. (2005). Pagrindinė akademinės bendruomenės vertybė – kokybės kultūra. *Acta Pedagogica Vilnensia*. 19, 188-196.
 33. Pukelis K. (2006). Vidinės kokybės užtikrinimo sistemos kūrimas ir įgyvendinimas VDU. *Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės ir jų įgyvendinimo Lietuvoje perspektyvos: konferencijos medžiaga*. <http://www.skvc.lt/content.asp?id=201> (žiūrėta 2008-10-31).
 34. Pukelis, K. (2004). Pratarinė. *Aukštojo mokslo kokybė: tyrimai, geroji patirtis, aktualijos, diskusijos*, 1, 7-8.

35. Pukelis, K. (2007). Studijų rezultatai – esminė doktorantūros studijų kokybės sąlyga. *Socialinių mokslų sričių doktorantūros studijų organizavimo procesų kokybės užtikrinimo aspektai*. Seminaro medžiaga. Vilnius: MRU. www3.mruni.lt/~bpd030/doc/seminaras_2007_11_30/Studiju_rezultatai_MRU_2007_11_30.ppt (žiūrėta 2008-11-12).
36. Pukelis, K., Pileičikienė, N. (2006). Kai kurie Lietuvos universitetų ir kolegijų studijų programų kokybės ypatumai: studijų rezultatų paradigma. *Aukštojo mokslo kokybė*, 3, 20-43.
37. Pukelis, K., Savickienė, I. (2003). Studijų kokybės vertinimo sistemų lyginamoji analizė: pasaulinė patirtis. *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste*: konferencijos pranešimų medžiaga (p. 15-27). Kaunas: VDU I-kla.
38. Royse, D., Thyer, B. A. (1996). Program evaluation. Chicago: Nelson-Hall Publisher. EBSCO Publishing.
39. Ruškus, J. (2003). Studijų kokybės Šiaulių universitete struktūra ir kryptingumas. *Apklauso rezultatai ir ataskaita*. <http://studijos.su.lt/projektas/2psl.html> (žiūrėta 2009-02-20).
40. Savickienė, I. (2006). Universitetinių studijų kokybės gerinimo prioritetai studentų ir dėstytojų požiūriu. *Aukštojo mokslo kokybė*, 3, 68-80.
41. Savickienė, I., Pukelis, K. (2004). Aukštojo mokslo kokybė, I d. *Institucinis studijų kokybės vertinimas : dimensijos, kriterijai ir rodikliai*. Kaunas, p. 26 – 37.
42. Senčila, V., Skiparienė, I. (2007). Vidinė kokybės užtikrinimo sistema ir jos įgyvendinimas Kauno kolegijoje. *Aukštojo mokslo kokybė*, 4, 53-71.
43. Simons, H. (2002) School self-evaluation in a democracy. *School-Based Evaluation: An Internal Perspective*, 17-34. London, UK.
44. Sirtautienė, D. (2006) Studijų universitete kokybės vertinimo aspektai: studentų požiūrio tyrimas. *Pedagogika*. 83, p. 117-121.
45. Spiel, C. (2002). Program Evaluation. In: In the International Encyclopedia of the Social&Behavioral Sciences. Prenumeruojama duomenų bazė ProQuest. http://web17.epnet.com/citation.asp?tb=1&_ug=sid+48C11 (žiūrėta 2007-11-22).
46. Stake, R. E., Cisneros-Cohernour, E J. (2000). Situational evaluation of teaching on campus. *New Directions for Reaching and Learning*. Jossey-Bass Inc., Publishers, San Francisco: CA
47. Studijų kokybės plėtotė regioniniame Šiaulių universitete (2003). Projekto rezultatų pristatymas. <http://studijos.su.lt/projektas/2psl.html> (žiūrėta: 2007-12-22).
48. Studijų kokybės vertinimo centras(2008). Studijų kokybės vertinimas. Prieiga per internetą: <http://www.skvc.lt/content.asp?id=55> (žiūrėta: 2007-12-04).
49. Studijų kokybės vertinimo centras (2006). *Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos*. Vilnius: Studijų kokybės vertinimo centras.
50. Studijų kokybės vertinimo centras (2006). *Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos*. Vilnius.
51. Stumbrys, E. (2003). Lietuvos aukštojo mokslo užtikrinimas – pirmaeilis dabarties uždavinys // *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste*. Konferencijos pranešimų medžiaga. (p. 9-14). Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas.
52. Stumbrys, E. (2003). Studijų kokybė. Ar tai tik sensacija? *Apvaliojo stalo diskusija*: www.neris.mii.lt/mt/straipsniai/200302/studiju_kokybe.doc (žiūrėta 2007-12-10).

53. Stumbrys, E. (2004). Vidinis ir išorinis aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas. *Aukštojo mokslo kokybė*, 1, 158-165.
54. Šiaulių universitetas (2008). *Šiaulių universiteto studijų kokybės gerinimo strategija 2008-2011 metams*. Šiauliai.
55. Švietimo ir mokslo ministerija (2005). *Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai*.
www.smm.lt/t_bendradarbiavimas/docs/bp/Bologna_Process_book.pdf (žiūrėta 2007-12-21).
56. Švietimo ministerija. (2001). Mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklės. <http://www.skvc.lt/old/wwwskvc/publikacijos/taisykles.htm>
57. Valiukevičiūtė, A., Druskytė, R. (2004). Universitetinių studijų kokybės vertinimas: akademinės bendruomenės požiūris. *Aukštojo mokslo kokybė*, 1, 38-49.
58. Westerheijden, F. (2005). Judančio taikinio link: aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas Europoje. *Aukštojo mokslo kokybė*, (2), 52-71.
59. Žibėnienė, G. (2006). *Neuniversitetinių studijų programų kokybės vertinimo teorinis ir empirinis pagrindimas*. Vilnius: Ciklonas
60. Žibėnienė, G., 2005, Studijų programų kokybės vertinimo koncepcija ir ją veikiantys veiksniai. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 16, 177-189.
61. Žvirdauskas, D. (2005). *Absolventų, baigusių edukologijos krypties studijas, pasirengimas dirbti švietimo sistemoje ir jų įsidarbinimo analizė: Mokslinio tyrimo ataskaita*. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Tyrimo%20ataskaita%20educ%202005.pdf (žiūrėta 2009-04-22).

Vaiva Bukauskienė

**Expression of the attitude of bachelor students of special education
towards the quality of studies**

The Master's Degree Thesis

Summary

In the Master's Degree Thesis the evaluation of study quality by the 2-4 year full-time students of special education (branches: speech therapy; physical education of children with special needs, physical therapy) at Šiauliai University, Faculty of Social Welfare and Disability Studies has been analyzed.

The hypothesis has been formulated: it is presumed that the students' opinion about the factors of study quality is related to subjective factors: motivation for the choice of studies, branch of study programme, year of studies.

One hundred and forty-four 2-4 year full-time bachelor students of special education (branches: speech therapy; physical education of children with special needs, physical therapy) at Šiauliai University, Faculty of Social Welfare and Disability Studies participated in the survey. With the method of questionnaire survey it has been investigated how the students of special education programme evaluate the factors of study quality, how similar and how different the attitudes of the students of different years of studies and branches of study programme are, what strong and weak sides the realization of studies has.

The research has shown that 2-4 year full-time bachelor students who study special education at Šiauliai University, Faculty of Social Welfare and Disability Studies evaluate study quality differently. The students give quite high evaluation of many factors that influence study quality, however, in expressing their opinions they list various shortcomings of study organization. The future special pedagogues especially felt the lack of bigger relationship of theory and practical activity.

The research has revealed that the 3-year students evaluate many areas more critically. Meanwhile, many evaluations by 2-year students are higher. From the viewpoint of the branches of study programme the students of speech therapy branch were more satisfied with their studies, and from the viewpoint of the year of studies it was 2-year students. It has become clear that more students of speech therapy branch planned to link their career to the studied specialty, they also gave higher evaluation to their preparedness for work.

Consequently, the hypothesis that students' opinion about studies is related to subjective factors – the branch of study programme, year of studies, motivation of the choice of studies has been proved.

Key words: study quality, evaluation of study quality, ensuring study quality.